

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за червень 2023 року

ЗМІСТ

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів	4
1. Оподаткування	4
1.1. Про визначення критерію відмежування додаткового блага, наданого працівнику, від витрат платника – суб'єкта господарювання в межах його виробничої діяльності	4
1.2. Про право застосування понижувального коефіцієнта	5
1.3. Про принцип індивідуальної відповідальності платника податків	6
1.4. Про подання звіту про контрольовані операції до контролюючого органу	8
1.5. Про нереальність господарських операцій, зокрема, з капітального ремонту поливального трубопроводу	9
1.6. Про оподаткування податком на додану вартість операції з постачання медичних виробів на митній території України та їх ввезення на митну територію України	11
2. Митна справа	13
2.1. Про визначення митної вартості товарів	13
2.2. Про дані, які суд не може визнати документально підтвердженою інформацією, отриманою від уповноважених органів іноземних держав	14
2.3. Про коригування митної вартості товарів	16
2.4. Про здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України	17
2.5. Про звільнення від обов'язку сплати митних платежів на період дії воєнного стану	19
2.6. Про повноваження магазину безмитної торгівлі	21
3. Валютне регулювання і валютний контроль	22
3.1. Про дискреційні повноваження Служби безпеки України в частині включення платника до переліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, до яких необхідно застосувати спеціальну санкцію	22
II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав	24
1.1. Про визначення розміру разової грошової допомоги до 5 травня у 2022 році	24
1.2. Про обов'язкову умову для вирішення органом місцевого самоврядування земельного спору щодо меж земельних ділянок	27
1.3. Про неможливість стягнення аліментів з окремого рахунку страхувальника, що відкритий для зарахування страхових коштів	30
1.4. Про визначення дня, з якого щомісячна адресна допомога внутрішньо	

переміщеним особам для покриття витрат на проживання призначається на наступні шість місяців	32
1.5. Про право внутрішньо переміщеної особи на отримання допомоги на проживання	34
1.6. Про позбавлення осіб, на яких поширюються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) або про яких наявна інформація щодо фінансування тероризму в Україні, права на отримання спеціального дозволу на користування надрами	37
III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян	41
1.1. Про вимоги до формування дисциплінарної справи	41
1.2. Про можливість встановлення адвокатським самоврядуванням плати за опрацювання внесення та розміщення додаткової інформації у профайлі адвоката (за його бажанням) у базі даних Єдиного реєстру адвокатів України	44
1.3. Про зміни в правовому регулюванні встановлення «зеленого» тарифу для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії	47
1.4. Про отримання згоди батьків як передумови для отримання дитиною віком від 14 до 18 років адміністративної послуги з реєстрації її місця проживання	50
IV. Процес	54
1.1. Про право заступника керівника обласної прокуратури подавати апеляційну скаргу на судові рішення	54

I. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів

1. Оподаткування

1.1. Про визначення критерію відмежування додаткового блага, наданого працівнику, від витрат платника – суб'єкта господарювання в межах його виробничої діяльності

Вартість послуг мобільного зв'язку, зокрема міжнародного роумінгу, що сплачує юридична особа за здійснення її працівниками виробничих телефонних розмов, не може бути додатковим благом у разі наявності документів, які підтверджують використання мобільного зв'язку лише у виробничих цілях

Об червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної фіскальної служби у м. Києві на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 20 грудня 2016 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 22 березня 2017 року у справі № 826/11941/16 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Виробничо-комерційне підприємство „Паритет-К“» до Головного управління Державної фіскальної служби у м. Києві про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Було укладено договір з оператором мобільного зв'язку про надання телекомунікаційних послуг, згідно з яким абонент замовляє та оплачує, а оператор надає на тарифній основі телекомунікаційні послуги. Додатком до договору було визначено перелік номерів, що обслуговуються в корпорації, закріплених за номером особового рахунку. У рахунках за телекомунікаційні послуги було деталізовано використання мобільного зв'язку працівниками платника з ідентифікацією закріплених додатком мобільних номерів особового рахунку абонента. Для підтвердження використання послуг оператора мобільного зв'язку у своїй господарській діяльності, платник надав наказ про прийняття на роботу працівників, щодо яких контролюючий орган здійснив нарахування податку на доходи фізичних осіб.

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив, що суми, сплачені платником за послуги міжнародного роумінгу за працівників, які не перебували у відрядженні за кордоном, прирівнюються до додаткового блага, наданого роботодавцем, тому підлягають оподаткуванню. На переконання податкового органу, платник безпідставно включив до податкового кредиту суми за господарськими операціями з контрагентами, які не відбулися через відсутність реального характеру господарських операцій. Платник указав, що висновки контролюючого органу ґрунтуються лише на припущеннях, не підтверджених об'єктивними даними,

і не можуть бути підставою для висновків про нереальність господарських операцій з контрагентами.

Окружний адміністративний суд м. Києва постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що платник правомірно сформував податковий кредит з податку на додану вартість за господарськими операціями з контрагентом, оскільки: а) указані операції підтверджені належними первинними документами; б) у майновому стані платника відбулися реальні зміни; в) господарські операції спричинили зміни в структурі активів і зобов'язань платника та сприяли отриманню доходу.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Критерієм відмежування додаткового блага, наданого працівникові, від витрат платника в межах його виробничої діяльності є те, хто саме є вигодонабувачем набутого блага.

Вартість послуг мобільного зв'язку, зокрема міжнародного роумінгу, що сплачує юридична особа за здійснення її працівниками виробничих телефонних розмов, не може бути додатковим благом у разі наявності документів, які підтверджують використання мобільного зв'язку лише у виробничих цілях.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 червня 2023 року у справі № 826/11941/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111385002>

1.2. Про право застосування понижувального коефіцієнта

Норма пункту 3 частини одинадцятої статті 25 Закону України від 08 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» обмежує розмір штрафних санкцій 50 відсотками від суми донарахованого єдиного внеску. Застосування штрафних санкцій за донараховані суми єдиного внеску в розмірі 10 відсотків узгоджується з принципом пропорційності

09 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги Товариства з обмеженою відповідальністю «Морган Феніче» та Головного управління Державної податкової служби у Рівненській області на рішення Рівненського окружного адміністративного суду 22 липня 2019 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 06 липня 2020 року у справі № 1740/2460/18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Морган Феніче» до Головного управління Державної податкової служби у Рівненській області про визнання протиправними та скасування вимоги і рішення про застосування штрафних санкцій.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив порушення платника, що призвели до заниження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (на суми заробітної плати, на які нараховується єдиний внесок за ставкою 38,1%, а також на суми винагород, нарахованих фізичним особам за виконані роботи / надані послуги на підставі цивільно-правових договорів за ставкою 34,7%, на суми допомоги у зв'язку з вагітністю і пологами, на суми допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю за ставкою 33,2%). Не погодившись з висновками контролюючого органу щодо сплати боргу (недоїмки) та рішенням про застосування штрафних санкцій, платник указав, що оскаржував указане рішення в адміністративному порядку.

Рівненський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив адміністративний позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що у жовтні–грудні 2015 року платник дотримав умов, встановлених пунктом 9-5 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 08 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». На переконання судів, у разі одночасного дотримання платником єдиного внеску трьох умов (крім платників, до яких не застосовується третя умова), такий платник має право застосовувати понижувальний коефіцієнт. Законодавство не встановлює додаткових умов для застосування такого коефіцієнта.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

«Справедлива рівновага» не означає обов'язкового досягнення соціальної справедливості в кожній конкретній справі, а передбачає наявність розумного співвідношення (обґрунтованої пропорційності) між метою, що передбачається для досягнення, та засобами, які використовуються. Необхідний баланс не буде дотриманий, якщо особа несе «індивідуальний і надмірний тягар».

Норма пункту 3 частини одинадцятої статті 25 Закону України від 08 липня 2010 року № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» обмежує розмір штрафних санкцій 50 відсотками від суми донарахованого єдиного внеску. Застосування штрафних санкцій за донараховані суми єдиного внеску в розмірі 10 відсотків узгоджується з принципом пропорційності.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 червня 2023 року у справі № 1740/2460/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111443299>

1.3. Про принцип індивідуальної відповідальності платника податків

Норми податкового законодавства не визначають обсяг матеріальних та/або трудових ресурсів платника під час здійснення господарської діяльності як критерій

правового статусу платника щодо отримання преференції у формі податкової вигоди. Саме собою невиконання контрагентами своїх податкових обов'язків і неприсутність їх за місцезнаходженням не можуть вказувати на відсутність ділової мети та/або на обізнаність платника з протиправним характером діяльності його контрагентів, а також на недостовірність задекларованих даних податкового обліку. Лише сукупність цих обставин підтверджує висновок про реальність або неможливість фактичного проведення господарських операцій

19 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного акціонерного товариства «Миронівське хлібоприймальне підприємство» на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 24 жовтня 2017 року у справі № 810/1577/17 за позовом Приватного акціонерного товариства «Миронівське хлібоприймальне підприємство» до Головного управління Державної фіскальної служби у Київській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив порушення, що полягало у формуванні платником витрат для цілей оподаткування податком на прибуток та кредиту з податку на додану вартість за наслідками господарських операцій з придбання сільськогосподарської продукції (зерна кукурудзи, сої, пшениці, ячменю, ріпаку) на підставі договорів із контрагентами, які не мали реального характеру (були безтоварними). Діяльність контрагентів мала ознаки фіктивного підприємництва, а всі первинні документи, складені та видані від імені таких підприємств, не мали юридичного значення та були неналежними для цілей податкового обліку. Не погоджуючись з висновками контролюючого органу, платник указав, що реальність господарських операцій з контрагентами підтверджувалася належними первинними документами, наданими до перевірки. На момент вчинення операцій вказані контрагенти мали податкову та господарську правосуб'єктність

Київський окружний адміністративний суд постановою від 13 липня 2017 року задовольнив позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що платник надав усі письмові докази, що доводять рух товару, використання його у господарській діяльності та реальність господарських операцій з контрагентами, які мали господарську та податкову правосуб'єктність.

Київський апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та відмовив у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції зазначив, що надані платником документи не можуть вважатися первинними, оскільки підписані від імені особи, яка заперечує свою причетність до їх створення та фінансово-господарської діяльності. Контрагенти платника за місцем реєстрації були відсутні, свідоцтва платника податків на додану вартість було анульовано, трудові та матеріально-технічні ресурси, основні фонди для здійснення господарських операцій були відсутні.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржуване судове рішення суду апеляційної інстанції та залишивши чинною постанову суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Правові наслідки у вигляді виникнення права платника на формування податкового кредиту та витрат настають лише в разі реального (фактичного) вчинення господарських операцій з придбання товарів / робіт / послуг з метою їх використання у своїй господарській діяльності. Сутність таких господарських операцій має проявлятися в русі активів, зміні в зобов'язаннях чи власному капіталі платника, відповідати економічному змісту укладених платником договорів, що має підтверджуватись належним чином оформленими первинними документами.

Норми податкового законодавства не визначають обсяг матеріальних та/або трудових ресурсів платника під час здійснення господарської діяльності як критерій правового статусу платника щодо отримання преференції у формі податкової вигоди. Саме собою невиконання контрагентами своїх податкових обов'язків і неприсутність їх за місцезнаходженням не можуть вказувати на відсутність ділової мети та/або на обізнаність платника з протиправним характером діяльності його контрагентів, а також на недостовірність задекларованих даних податкового обліку. Лише сукупність цих обставин підтверджує висновок про реальність або неможливість фактичного проведення господарських операцій.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 червня 2023 року у справі № 810/1577/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111663157>

1.4. Про подання звіту про контрольовані операції до контролюючого органу

Для обрахунку загальної суми операцій з нерезидентом не є суттєвою дата внесення країни реєстрації нерезидента до Переліку держав (територій), у яких ставки податку на прибуток (корпоративний податок) на 5 і більше відсоткових пунктів нижчі, ніж в Україні, або дата затвердження цього Переліку, якщо таке внесення або затвердження було здійснено у звітному періоді

19 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Форвард КТ» на постанову Київського окружного адміністративного суду від 10 грудня 2015 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 02 березня 2016 року у справі № 810/4044/15 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Форвард КТ» до Державної податкової інспекції у Києво-Святошинському районі Головного управління Державної фіскальної служби у Київській області, правонаступником якого є Головне управління Державної податкової служби у Київській області, про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Звіт про контрольовані операції за 2013 рік було подано до контролюючого органу 13 травня 2015 року. Контролюючий орган за результатом перевірки встановив порушення платника щодо неподання звіту про контрольовані операції в термін до 01 жовтня 2014 року. Платник указав, що в розумінні статті 39 Податкового кодексу України контрольованими вважаються операції, де однією стороною є нерезидент, зареєстрований у державі, де ставка податку на прибуток на 5 і більше відсотків нижча, ніж в Україні, за умови, що сума таких операцій протягом календарного року перевищує 50 млн грн. Республіка Кіпр до переліку таких держав була віднесена з 25 грудня 2013 року, а загальна сума операцій з нерезидентом за період з 25 грудня по 31 грудня 2013 року становила 25,5 млн грн.

Київський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що господарські операції платника з контрагентом-нерезидентом за період з 01 вересня 2013 року по 31 грудня 2013 року є контрольованими в розумінні положень Податкового кодексу України, тому звіт про ці операції необхідно було подати до контролюючого органу до 01 жовтня 2014 року.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Для обрахунку загальної суми операцій з нерезидентом не має значення дата внесення країни реєстрації нерезидента до Переліку держав (територій), у яких ставки податку на прибуток (корпоративний податок) на 5 і більше відсоткових пунктів нижчі, ніж в Україні або дата затвердження цього Переліку, якщо таке внесення або затвердження було здійснено у звітному періоді.

Складання та подання до контролюючого органу звіту про контрольовані операції за відповідний рік щодо господарських операцій з нерезидентом спростовують твердження платника про відсутність ознак контрольованої операції, оскільки його / її власними діями визнано факт існування обов'язку щодо подання такого звіту.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 червня 2023 року у справі № 810/4044/15 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111663168>

1.5. Про нереальність господарських операцій, зокрема, з капітального ремонту поливального трубопроводу

Капітальний ремонт поливального трубопроводу за своїм класом наслідків належить до об'єктів з незначними наслідками (СС1). Виконання таких робіт не потребує наявності ліцензії. Тому безпідставними є висновки щодо нереальності

господарської операції з контрагентом лише у зв'язку з відсутністю ліцензії на здійснення цих будівельних робіт

27 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Харківській області як відокремленого підрозділу Державної податкової служби України на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 17 січня 2023 року у справі № 520/18518/21 за позовом Спеціалізованого комунального підприємства «Харківзеленбуд» Харківської міської ради до Головного управління Державної податкової служби у Харківській області про скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки встановив нереальність господарських операцій платника з контрагентами. Не погоджуючись з цими висновками, платник указав на наявність усіх первинних документів для підтвердження здійснення господарських операцій з контрагентами, зокрема, щодо капітального ремонту поливального трубопроводу. Договори у взаємовідносинах з контрагентами було укладено за наслідками здійснення процедури торгів відповідно до вимог Закону України «Про публічні закупівлі». Усі контрагенти платника були переможцями відповідних процедур закупівлі (звіти про результати проведення процедури закупівлі були надані до суду).

Харківський окружний адміністративний суд рішенням від 01 лютого 2022 року відмовив у задоволенні позову. Суд першої інстанції дійшов висновку про нереальність господарських операцій з контрагентом платника, врахувавши висновки контролюючого органу про неможливість встановлення ланцюга виконання робіт, відсутність інформації щодо залучення субпідрядних організацій до виконання робіт, відсутність договорів оренди машин та механізмів, необхідних для виконання робіт, анулювання ліцензії на здійснення будівельних робіт контрагента, ненадання звіту за формою № 20-ОПП, що підтверджує відсутність у власності або користуванні будь-яких об'єктів оподаткування (адміністративних і виробничих об'єктів), які б дозволяли провадити господарську діяльність. Згідно з даними звітності за формами 1-ДФ кількість персоналу є незначною, що також викликало обґрунтований сумнів у спроможності виконати контрагентом свої зобов'язання за укладеним договором з платником.

Другий апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції, прийнявши нове рішення, яким задовольнив позов. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що за результатом дослідження первинних документів, складених по факту виконання договорів, документи в повному обсязі відображають дійсний зміст господарських операцій, а контролюючий орган не надав належних і допустимих доказів на спростування реальності господарських операцій платника з контрагентами.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Капітальний ремонт поливального трубопроводу за своїм класом наслідків належить до об'єкта з незначними наслідками (СС1). Виконання таких робіт не потребує наявності ліцензії. Тому безпідставними є висновки щодо нереальності господарської операції з контрагентом лише у зв'язку з відсутністю ліцензії на здійснення цих будівельних робіт.

Відповідно до пункту 2 Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 року № 256 (чинної до 18 березня 2020 року), ліцензуванню підлягає діяльність з будівництва об'єктів, що за класом наслідків (відповідальності) належать до об'єктів із середніми та значними наслідками (СС2 та СС3).

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 червня 2023 року у справі № 520/18518/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111820499>

1.6. Про оподаткування податком на додану вартість операції з постачання медичних виробів на митній території України та їх ввезення на митну територію України

Медичними виробами, операції з постачання яких на митній території України та їх ввезення на митну територію України підлягають оподаткуванню податком на додану вартість за ставкою 7 відсотків з 02 липня 2014 року, вважаються вироби, що відповідають визначенню термінів «медичний виріб» згідно з підпунктом 9 пункту 2 Технічного регламенту щодо медичних виробів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02 жовтня 2013 року № 753, та підтверджені свідоцтвом про державну реєстрацію медичного виробу або підтвердженням про державну реєстрацію медичного виробу. Товар має належні свідоцтва про відповідну державну реєстрацію, видані спеціалізованим експертним органом, що вказує на належність виробу до виробів медичного призначення, про що зроблено висновок за результатами експертних досліджень та аналізу

27 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Спеціалізованої державної податкової інспекції з обслуговування великих платників у місті Харкові Міжрегіонального Головного управління Державної фіскальної служби на постанову Харківського окружного адміністративного суду від 13 грудня 2016 року й ухвалу Харківського апеляційного адміністративного суду від 21 лютого 2017 року у справі № 820/4260/16 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «СТВ-Харків» до Державної фіскальної служби України, Спеціалізованої державної податкової інспекції з обслуговування великих платників у місті Харкові Міжрегіонального

Головного управління Державної фіскальної служби про скасування податкових повідомлень-рішень та рішення про результати розгляду скарги.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Контролюючий орган за результатами перевірки дійшов висновків про заниження платником зобов'язань з податку на додану вартість, оскільки реалізований товар за ставкою податку на додану вартість у розмірі 7 відсотків не підпадає під визначення «медичного виробу» у значенні, наведеному в підпункті 9 пункту 2 Технічного регламенту щодо медичних виробів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02 жовтня 2013 року № 753 «Про затвердження Технічного регламенту щодо медичних виробів» (далі – Постанова № 753). Платник указав на правомірне оподаткування операцій з постачання продукції за заниженою ставкою податку на додану вартість і безпідставність доводів контролюючого органу, оскільки операції з імпорту товарів не є предметом спору та не впливають на розмір податку під час постачання товарів на митній території України.

Харківський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду, частково задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що медичними виробами, операції з постачання яких на митній території України та їх ввезення на митну територію України підлягають оподаткуванню податком на додану вартість за ставкою 7 відсотків з 02 липня 2014 року, вважаються вироби, що відповідають визначенню терміну «медичний виріб» згідно з підпунктом 9 пункту 2 Технічного регламенту щодо медичних виробів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02 жовтня 2013 року № 753, та підтверджені свідоцтвом про державну реєстрацію медичного виробу або підтвердження про державну реєстрацію медичного виробу. Тому медичні вироби платника підлягають оподаткуванню за ставкою 7 відсотків, що доводить протиправність прийнятих податкових повідомлень-рішень.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Медичними виробами, операції з постачання яких на митній території України та їх ввезення на митну територію України підлягають оподаткуванню податком на додану вартість за ставкою 7 відсотків з 02 липня 2014 року, вважаються вироби, що відповідають визначенню терміну «медичний виріб» згідно з підпунктом 9 пункту 2 Технічного регламенту щодо медичних виробів, затвердженого Постановою № 753, та підтверджені свідоцтвом про державну реєстрацію медичного виробу або підтвердження про державну реєстрацію медичного виробу. Товар має належні свідоцтва про відповідну державну реєстрацію, видані спеціалізованим експертним органом, що вказує на належність виробу до виробів медичного призначення, про що зроблено висновок за результатами експертних досліджень та аналізу.

Підпункт 1 пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 01 липня 2014 року № 216 «Про затвердження переліку медичних виробів, операції з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України яких підлягають обкладенню податком на додану вартість за ставкою 7 відсотків» (далі – Постанова

№ 216) встановлює, що документами, які підтверджують належність продукції до медичних виробів, є свідоцтво про державну реєстрацію медичного виробу або підтвердження про державну реєстрацію медичного виробу – для виробів, які пройшли процедуру державної реєстрації в установленому порядку.

Листом Державної фіскальної служби від 19 серпня 2014 року №2316/7/99-99-19-03-02-17 надано роз'яснення щодо практичного застосування Постанови № 216, відповідно до якого, починаючи з 02 липня 2014 року, під час здійснення митного оформлення медичних виробів, які ввозяться на митну територію України і на які є свідоцтво про їх державну реєстрацію, податок на додану вартість нараховується за ставкою 7 відсотків. Відсутність декларації про відповідність та/або заяви про медичні вироби особливого призначення за умови наявності чинного свідоцтва про державну реєстрацію медичних виробів не може бути підставою для відмови в застосуванні ставки податку на додану вартість у розмірі 7 відсотків.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 червня 2023 року у справі № 820/4260/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111820583>

2. Митна справа

2.1. Про визначення митної вартості товарів

У разі поставки товару на умовах CFR (ІНКОТЕРМС-2010) транспортні витрати вже є включеними до фактурної вартості товару, тому під час визначення митної вартості не додаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті

16 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Чернігівської митниці Державної фіскальної служби на постанову Чернігівського окружного адміністративного суду від 24 січня 2017 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 04 квітня 2017 року у справі № 825/2410/16 за позовом Приватного підприємства «Семенівська мануфактура» до Чернігівської митниці Державної фіскальної служби про скасування рішення щодо коригування митної вартості товарів та картки відмови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Під час здійснення митного контролю правильності визначення митної вартості імпортованого платником товару за результатами перевірки документів, наданих декларантом до митної декларації, митниця встановила, що: звіт про оцінку майна був поданий не в повному обсязі та не дає можливість перевірити ціноутворення; собівартість товару калькульована в інший період, аніж коли відвантажено товар згідно з інвойсом; не надано документів, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів; подані до митного оформлення документи не містять всіх відомостей, які підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає

платі за ці товари; вищим є рівень митної вартості подібних товарів, митне оформлення яких вже здійснено. Платник, не погоджуючись з висновками контролюючого органу, вказав, що рівень задекларованої митної вартості товару нижчий за рівень митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, митне оформлення яких вже здійснено, сам собою не може бути підставою для висновку про недостовірність даних щодо заявленої декларантом митної вартості товару.

Чернігівський окружний адміністративний суд постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що декларант підприємства для митного оформлення товару за основним методом (за ціною договору) подав усі документи, встановлені частиною другою статті 53 Митного кодексу України, які містили відомості про ціни та умови поставки товару. Тому контролюючий орган не довів правомірність рішення про коригування митної вартості товарів і картки відмови.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

На підставі офіційних правил тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати (ІНКОТЕРМС в редакції 2010 року) CFR (Cost and Freight) – «Вартість і фрахт» означає, що продавець зобов'язаний сплатити витрати та фрахт, необхідні для доставки товару в зазначений порт призначення, але ризик втрати або ушкодження товару, а також ризик будь-якого збільшення витрат, що виникають після переміщення товару з борту судна, переходить з продавця на покупця в момент переходу товару через поручні судна в порту відвантаження. Згідно з умовами CFR продавець має обов'язки щодо митного очищення товару для експорту.

Поставка товару на умовах CFR встановлює, що у фактурну вартість товару включені витрати на транспортування товару до порту призначення (фрахт). Указана обставина підтверджується листом постачальника, у якому зазначено, що вартість морського перевезення включена до ціни товару, вказаної в інвойсі. Про включення до ціни товару вартості фрахту свідчить і калькуляція, надана постачальником. Тому в разі поставки товару на умовах CFR транспортні витрати вже є включеними до фактурної вартості товару, тому під час визначення митної вартості не додаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 червня 2023 року у справі № 825/2410/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111596235>

2.2. Про дані, які суд не може визнати документально підтвердженою інформацією, отриманою від уповноважених органів іноземних держав

У розумінні пунктів 1, 2 частини другої статті 351 Митного кодексу України інформація від офіційного дилера виробника автомобіля в Україні не є інформацією, отриманою

від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та виробників таких товарів. Ці дані не можуть бути визнані документально підтвердженою інформацією, отриманою від уповноважених органів іноземних держав, про непідтвердження автентичності поданих органу доходів і зборів документів щодо товарів, митне оформлення яких завершено, а також недостовірності відомостей, що в них містяться, які надійшли від уповноважених органів іноземних держав

19 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу платника на постанову Житомирського апеляційного адміністративного суду від 08 лютого 2017 року у справі № 817/1901/16 за позовом платника до Головного управління Державної фіскальної служби у Рівненській області про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень та податкової вимоги.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Під час митного оформлення транспортного засобу платник долучив свідоцтво про реєстрацію від 16 квітня 2013 року, видане уповноваженим органом країни продавця, з інформацією про 24 вересня 2010 року як дату першої реєстрації транспортного засобу. Інформація, отримана контролюючим органом від офіційного дилера виробника автомобіля в Україні, не містила покликання на витяг з баз даних виробника у вигляді копії карти даних та vehicle information.

Контролюючий орган зробив висновок про заниження суми податку на додану вартість із ввезених на митну територію України підакцизних товарів унаслідок декларування неправильної дати виготовлення та початку використання транспортного засобу, ввезеного на територію України, та терміну його використання. Платник указав, що ввезений на митну територію України транспортний засіб на момент митного оформлення використовувався менше ніж п'ять років. На переконання платника, надана офіційним дилером виробника автомобіля в Україні інформація про дату реєстрації та введення в експлуатацію ввезеного автомобіля не є належним доказом, оскільки офіційний дилер не є виробником чи спеціально уповноваженим органом на ведення і зберігання відомостей про виготовлення транспортного засобу, його першу та подальшу реєстрацію.

Рівненський окружний адміністративний суд постановою від 19 грудня 2016 року задовольнив позов. Суд першої інстанції дійшов висновку, що датою початку користування (вводу в експлуатацію) транспортних засобів, що були в користуванні та ввозяться на митну територію України, вважається дата їх першої реєстрації, визначена в реєстраційних документах, які видано уповноваженими державними органами та дають право експлуатувати ці транспортні засоби на постійній основі.

Житомирський апеляційний адміністративний суд скасував постанову суду першої інстанції, відмовивши в задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що платник неправильно визначив термін використання авто та застосовував ставку податку без коефіцієнта 40 до транспортного засобу як такого, що використовувався до п'яти років. Суд визнав належним доказом

інформацію, надану офіційним дилером виробника автомобіля в Україні щодо 17 червня 2009 року як дати реєстрації та введення в експлуатацію ввезеного автомобіля, від якої потрібно визначати термін використання автомобіля.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржуване судові рішення суду апеляційної інстанції та залишивши чинною постанову суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Датою початку користування (вводу в експлуатацію) транспортних засобів, що були в користуванні та ввозяться на митну територію України, вважається дата їх першої реєстрації, визначена в реєстраційних документах, виданих уповноваженими державними органами та які дають право експлуатувати ці транспортні засоби на постійній основі.

У розумінні пунктів 1, 2 частини другої статті 351 Митного кодексу України інформація від офіційного дилера виробника автомобіля в Україні не є інформацією, отриманою від суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та виробників таких товарів. Ці дані не можуть бути визнані документально підтвердженою інформацією, отриманою від уповноважених органів іноземних держав про непідтвердження автентичності поданих органу доходів і зборів документів щодо товарів, митне оформлення яких завершено, а також недостовірності відомостей, що в них містяться, які надійшли від уповноважених органів іноземних держав.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 червня 2023 року у справі № 817/1901/16 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111629782>

2.3. Про коригування митної вартості товарів

Умови міжнародного перевезення товарів не стосуються та напряму не впливають на ціну товару. Самі собою недоліки щодо оформлення вантажних накладних CMR (міжнародної автомобільної накладної) не можуть бути підставою для сумніву щодо правильності визначення митної вартості товарів

20 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Галицької митниці Держмитслужби на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 16 червня 2020 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 24 листопада 2020 року у справі № 380/1221/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Вектор Плюс 5» до Галицької митниці Держмитслужби про визнання протиправними та скасування карток відмови та рішення про коригування митної вартості товарів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Підставою для прийняття рішень про коригування митної вартості товарів, які платник переміщував через митний кордон України, митний орган визначив

неможливість використання застосованих методів визначення митної вартості у зв'язку з відсутністю в контролюючого органу та декларанта інформації про ідентичні товари та з відсутністю вартісної основи для розрахунку митної вартості. Джерелом інформації для коригування митної вартості контролюючий орган указав декларації інших платників. Декларант зазначив, що рішення про коригування митної вартості товарів не містять відомостей, які саме документи, подані під час митного оформлення товару, не містили всіх відомостей, що підтверджують саме числові значення складових митної вартості товару та не давали можливості здійснити розрахунки на основі об'єктивних даних, що підтверджуються документально та підлягають обчисленню.

Львівський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що наданих декларантом документів було достатньо для прийняття рішення про визначення митної вартості товарів на підставі поданих документів. На переконання судів, митний орган не спростував правильність визначення платником митної вартості товару за ціною договору, а також об'єктивну неможливість застосування основного методу.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Умови міжнародного перевезення товарів не стосуються та напряду не впливають на ціну товару. Самі собою недоліки щодо оформлення вантажних накладних CMR (міжнародної автомобільної накладної) не можуть бути підставою для сумніву щодо правильності визначення митної вартості товарів.

Якщо оформлення вантажних накладних CMR, на які покликається митний орган як на дефект, були пояснені платником і впливають із правовідносин продавця щодо зберігання та відвантаження товару, то відсутні нормативно та фактично обґрунтовані підстави для відмови у визнанні задекларованої митної вартості.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 червня 2023 року у справі № 380/1221/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111663220>

2.4. Про здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України

Товари підгрупи 0709 «Овочі, свіжі або охолоджені, крім картоплі, помідорів, капусти головної, капусти цвітної, капусти броколі, кольрабі та аналогічних їстівних овочів роду Brassica», до яких належать «Гриби шампінйони», підлягають фітосанітарному контролю

27 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу платника на постанову

Білозерського районного суду Херсонської області від 25 березня 2016 року й ухвалу Одеського апеляційного адміністративного суду від 16 серпня 2016 року у справі № 648/2026/15-а за позовом платника до Херсонської митниці Державної фіскальної служби про скасування постанов у справах про порушення митних правил.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник, під час здійснення поставок товару «Гриби шампіньйони свіжі» на територію вільної економічної зони «Крим», подавав на різні партії товарів один і той самий карантинний сертифікат. На переконання контролюючого органу, товари не проходили фітосанітарний контроль. Не погоджуючись з установленими порушеннями, платник указав, що митний орган помилково застосував Закон України від 30 червня 1993 року № 3348-XII «Про карантин рослин» в частині відсутності документа дозвільного характеру – карантинного сертифіката, оскільки цей Закон не може бути застосований до порушень, пов'язаних зі здійсненням митної справи.

Білозерський районний суд Херсонської області постановою, залишеною без змін ухвалою Одеського апеляційного адміністративного суду, відмовив у задоволенні позову. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що законодавець установив порядок ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів з цієї території, проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони, зокрема, необхідність надання окремих карантинних сертифікатів на відповідні партії товарів. Платник порушив такий порядок, тому його було правомірно притягнуто до відповідальності за порушення митних правил.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, змінивши резолютивну частину ухвали суду апеляційної інстанції. В іншій частині оскаржувані судові рішення було залишено без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Законодавець установив порядок ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів з цієї території, проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони, зокрема, необхідність надання окремих карантинних сертифікатів на відповідні партії товарів.

Відповідно постанови Кабінету Міністрів України від 05 жовтня 2011 року № 1031 «Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України» товари підгрупи 0709 «Овочі, свіжі або охолоджені, крім картоплі, помідорів, капусти головної, капусти цвітної, капусти броколі, кольрабі та аналогічних їстівних овочів роду Brassica», до яких належать «Гриби шампіньйони», підлягають фітосанітарному контролю.

Подання до митного оформлення одного і того самого карантинного сертифіката на різні партії товарів разом з митними деклараціями, а не на кожну окрему партію товарів для підтвердження проходження фітосанітарного контролю та подальшого переміщення товарів через митний кордон до вільної економічної зони «Крим» суперечило на час вчинення платником вказаних дій чинним на той час нормам Закону України «Про карантин рослин» та Порядку проведення огляду, обстеження, аналізу, фумігації (знезараження) та інспектування (оформлення фітосанітарного та карантинного сертифікатів) об'єктів регулювання у сфері карантину рослин,

затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05 жовтня 2011 року № 1031 «Деякі питання здійснення державного контролю товарів, що переміщуються через митний кордон України».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 червня 2023 року у справі № 648/2026/15-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111820355>

2.5. Про звільнення від обов'язку сплати митних платежів на період дії воєнного стану

Якщо подана з метою митного оформлення ввезеного товару декларація датована в період із 01 квітня по 01 липня 2022 року, то задекларований за цією митною декларацією товар підпадає під дію Закону України від 24 березня 2022 року № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану», оскільки виконуються законодавчо встановлені умови для звільнення від сплати ввізного мита та податку на додану вартість

28 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Компанія Форт.Уна» на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 10 жовтня 2022 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 31 січня 2023 року у справі № 160/11478/22 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Компанія Форт.Уна» до Дніпровської митниці про визнання протиправною та скасування картки відмови у митному оформленні (випуску) товару.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На підставі укладеного зовнішньоекономічного контракту, платник здійснював поставку в Україну товарів в асортименті, кількості та за цінами, що визначені в виставлених постачальником інвойсах. 29 червня 2022 року, з метою митного оформлення ввезеного товару шляхом електронного декларування, Товариство з обмеженою відповідальністю «Компанія Форт.Уна» повторно подало митну декларацію. Згідно з відомостями графі 47 митної декларації товар був заявлений зі звільненням від сплати митних платежів за кодом пільги по ввізному миту. 29 червня 2022 року Дніпровська митниця склала картку відмови у митному оформленні (випуску) товару. На переконання контролюючого органу, положення Закону України від 24 березня 2022 року № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» в частині звільнення від оподаткування податком на додану вартість та ввізним митом застосовуються лише щодо товарів, на які митні декларації були подані митному органу в період дії цього Закону для митного оформлення в митному режимі імпорту (випуску для вільного обігу на підставі статті 74 Митного кодексу України) незалежно

від дати фактичного (фізичного) переміщення товару через митний кордон України. Ключовою під час визначення правил оподаткування є дата першого декларування товару, а не перетинання ним митного кордону України.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішенням від 10 жовтня 2022 року, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 31 січня 2023 року, відмовив у задоволенні позовних вимог. Суди попередніх інстанцій вказали, що Законом України від 24 березня 2022 року № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» (далі – Закон № 2142-IX) доповнено Податковий кодекс України підпунктом 69.23 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX, згідно з яким тимчасово з 01 квітня 2022 року на період дії воєнного стану на території України звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення товарів на митну територію України в митному режимі імпорту суб'єктами господарювання, які зареєстровані платниками єдиного податку першої, другої та третьої групи, крім фізичних та юридичних осіб, які обрали ставку єдиного податку, визначену підпунктом 1 пункту 293.3 статті 293 цього Кодексу. Ураховуючи внесені до законодавства зміни, приписи статті 58 Конституції України щодо зворотної дії закону в часі, суди дійшли висновку, що платник помилково зазначив у митній декларації від 29 червня 2022 року преференції щодо пільги зі сплати ввізного мита та податку на додану вартість, встановлені Законом № 2142-IX, оскільки такі пільги поширюються на товари, що імпортуються, починаючи з 01 квітня 2022 року, а спірний товар було ввезено на митну територію України 10 травня 2021 року.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення й ухваливши нове, яким позовні вимоги було задоволено частково шляхом визнання протиправною та скасування картки відмови у митному оформленні (випуску) товару. У задоволенні решти позовних вимог було відмовлено.

ОЦІНКА СУДУ

Ввезення товару на митну територію України як операція, з якою законодавець пов'язує звільнення від обов'язку сплати митних платежів, не обмежується лише фактичним (фізичним) перетином товару через митний кордон України, а складає алгоритм дій, спрямованих на виконання низки необхідних митних формальностей.

Якщо подана з метою митного оформлення ввезеного товару декларація датована в період з 01 квітня по 01 липня 2022 року, то задекларований за цією митною декларацією товар підпадає під дію Закону України від 24 березня 2022 року № 2142-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану», оскільки виконуються законодавчо встановлені умови для звільнення від сплати ввізного мита та податку на додану вартість.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 червня 2023 року у справі № 160/11478/22 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111884041>

2.6. Про повноваження магазину безмитної торгівлі

Стаття 421 Митного кодексу України закріплює вимоги до облаштування та розташування магазину безмитної торгівлі, а вимоги статті 15 Закону України від 19 грудня 2005 року № 481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва та обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» вказують на обов'язок суб'єкта господарювання зберігати алкогольні напої та тютюнові вироби в місцях зберігання алкогольних напоїв і тютюнових виробів, внесених до Єдиного державного реєстру місць зберігання, незалежно від того, кому належить таке місце зберігання

29 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної податкової служби у Київській області, як відокремленого підрозділу Державної податкової служби України, на рішення Київського окружного адміністративного суду від 01 липня 2022 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 17 листопада 2022 року у справі № 320/3772/22 (провадження № К/990/36169/22) за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Київріанта» до Державної податкової служби України в особі Головного управління ДПС у Київській області про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник, як утримувач магазину безмитної торгівлі, експлуатував приміщення магазину безмитної торгівлі. Підставою для застосування штрафних санкцій згідно з оскаржуваним податковим повідомленням-рішенням став висновок контролюючого органу в акті фактичної перевірки про порушення норми статті 15 Закону України від 19 грудня 2005 року № 481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва та обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» за зберігання алкогольних напоїв та тютюнових виробів, без внесення відповідної інформації до Єдиного державного реєстру місць зберігання.

Київський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов, визнавши протиправним і скасувавши оскаржуване податкове-повідомлення рішення. Суди попередніх інстанцій дійшли такого висновку: якщо склад, на якому зберігалися алкогольні напої та тютюнові вироби, перебував під митним контролем та використовувався як додаткове приміщення магазину безмитної торгівлі, то у такому випадку утримувач магазину безмитної торгівлі звільнений від обов'язку вносити відомості про це приміщення до Єдиного державного реєстру місць зберігання.

Верховний Суд скасував оскаржувані судові рішення й ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Застосування режиму магазину безмитної торгівлі дає змогу продавати іноземний товар на митній території країни під митним контролем без стягнення мита

й податків та без застосування методів нетарифного регулювання. Приміщення безмитного магазину є складовою зони митного контролю і становить невіддільну частину митної території України, на якій діє законодавство України.

Стаття 421 Митного кодексу України закріплює вимоги до облаштування та розташування магазину безмитної торгівлі, а вимоги статті 15 Закону України від 19 грудня 2005 року № 481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва та обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» – вказують на обов'язок суб'єкта господарювання зберігати алкогольні напої та тютюнові вироби в місцях зберігання алкогольних напоїв та тютюнових виробів, внесених до Єдиного державного реєстру місць зберігання, незалежно від того, кому належить таке місце зберігання. Конкуренція між вказаними нормами відсутня з огляду на різне правове регулювання.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 червня 2023 року у справі № 320/3772/22 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112009112>

3. Валютне регулювання і валютний контроль

3.1. Про дискреційні повноваження Служби безпеки України в частині включення платника до переліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, до яких необхідно застосувати спеціальну санкцію

Служба безпеки України наділена дискреційними повноваженнями зі складення та направлення Міністерству економічного розвитку і торгівлі України подання в частині включення платника до переліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, до яких необхідно застосувати спеціальну санкцію – індивідуальний режим ліцензування зовнішньоекономічної діяльності

27 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України на постанову Окружного адміністративного суду міста Києва від 26 червня 2017 року й ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 19 вересня 2017 року у справі № 826/3192/17 за позовом Textra Limburg GmbH до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Служби безпеки України, за участі Національного банку України як третьої особи, про визнання протиправними дій зі складення та направлення на адресу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України подання в частині включення платника до переліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, до яких необхідно застосовувати спеціальну санкцію – індивідуальний режим ліцензування зовнішньоекономічної діяльності, а також про скасування рішень в частині застосування такої спеціальної

санкції за порушення вимог статті 2 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На підставі подання Головного управління по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України Міністерство економічного розвитку та торгівлі України прийняло наказ «Про застосування спеціальної санкції – індивідуального режиму ліцензування зовнішньоекономічної діяльності на території України – до іноземних суб'єктів господарської діяльності». На переконання платника, оскаржувані рішення не відповідали вимогам статті 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», тому є протиправними дії Служби безпеки України в частині складення та направлення подання, а також наказ у цій частині.

Окружний адміністративний суд міста Києва постановою, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди попередніх інстанцій дійшли висновку, що в межах спірних правовідносин з боку платника були відсутні порушення, які можуть слугувати підставою для застосування до іноземних суб'єктів господарської діяльності спеціальної санкції у вигляді індивідуального режиму ліцензування. Тому подання Служби безпеки України в частині, що стосується платника податків, не відповідає вимогам статті 37 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасувавши оскаржувані судові рішення в частині задоволених позовних вимог про визнання дій Служби безпеки України щодо включення платника до переліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, до яких необхідно застосувати спеціальну санкцію – індивідуальний режим ліцензування зовнішньоекономічної діяльності, та відмовивши в задоволенні позову в цій частині. В іншій частині оскаржувані судові рішення були залишені без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Дискреційні повноваження – це сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з кількох варіантів управлінських рішень, установлених нормативно-правовим актом або його проектом.

Відповідно до Рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи No. R (80)2 стосовно здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень, прийнятими Комітетом Міністрів 11 березня 1980 року на 316-й нараді, під дискреційними повноваженнями потрібно розуміти повноваження, які адміністративний орган, приймаючи рішення, може здійснювати зі свободою розсуду, тобто коли такий орган може обирати з кількох юридично допустимих рішень те, яке вважає найкращим за даних обставин.

Служба безпеки України взаємодіє з державними органами, підприємствами, установами, організаціями та посадовими особами, які сприяють виконанню покладених на неї завдань, зокрема наділена дискреційними повноваженнями зі

складення та направлення Міністерству економічного розвитку і торгівлі України подання в частині включення платника до переліку суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, до яких необхідно застосувати спеціальну санкцію – індивідуальний режим ліцензування зовнішньоекономічної діяльності.

Згідно з пунктами 2.1, 2.3 Порядку взаємодії Міністерства економіки України та Служби безпеки України з питань застосування спеціальних санкцій, затвердженого спільним наказом Міністерства економіки України, Служби безпеки України від 08 листопада 2006 року № 339/712 (чинним на час виникнення спірних правовідносин), Служба безпеки України, на підставі відповідних матеріалів, які свідчать про порушення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності або іноземними суб'єктами господарської діяльності Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» та пов'язаних із ним законів України, готує подання до Мінекономіки про застосування спеціальних санкцій.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 червня 2023 року у справі № 826/3192/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111820629>

II. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо захисту соціальних прав

1.1. Про визначення розміру разової грошової допомоги до 5 травня у 2022 році

Оскільки на час виплати особі у 2022 році щорічної разової грошової допомоги до 5 травня одночасно діяли положення статті 13 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» і Порядку використання у 2022 році коштів державного бюджету, передбачених для виплати щорічної разової грошової допомоги ветеранам війни і жертвам нацистських переслідувань, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 року № 540 «Деякі питання виплати у 2022 році разової грошової допомоги, передбаченої Законами України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" і "Про жертви нацистських переслідувань"», які по-різному визначають розмір виплати щорічної разової грошової допомоги до 5 травня, з огляду на положення частини третьої статті 7 КАС України, якою визначаються загальні засади пріоритетності законів над підзаконними актами, для визначення розміру разової грошової допомоги особам з інвалідністю внаслідок війни у 2022 році слід застосовувати не Порядок № 540, а Закон № 3551-XII, який має вищу юридичну силу та є спеціальним законом у цій сфері відносин

13 червня 2023 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Пенсійного фонду України в Хмельницькій області (далі - ГУ ПФУ, відповідач) на рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 29 серпня 2022 року та постанову Сьомого апеляційного

адміністративного суду від 10 листопада 2022 року у справі №560/8064/22 за позовом особи про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачу, який є особою з інвалідністю II групи та має право на пільги, встановлені законодавством України для ветеранів війни - інвалідів війни, у 2022 році виплачено одноразову грошову допомогу до 5 травня за 2022 рік в розмірі 3906,00 грн, визначеному Порядком використання у 2022 році коштів державного бюджету, передбачених для виплати щорічної разової грошової допомоги ветеранам війни і жертвам нацистських переслідувань, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 7 травня 2022 року № 540 "Деякі питання виплати у 2022 році разової грошової допомоги, передбаченої Законами України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" і "Про жертви нацистських переслідувань" (далі - Постанова № 540; Порядок № 540, відповідно). Не погоджуючись із розміром виплаченої щорічної разової грошової допомоги до 5 травня за 2022 рік, особа звернулась до суду з позовом.

Хмельницький окружний адміністративний суд рішенням від 29 серпня 2022 року, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 10 листопада 2022 року, позовні вимоги задовольнив. Суди виходили з того, що з 27 лютого 2020 року - дня ухвалення Конституційним Судом України Рішення № 3-р/2020 у справі 1-247/2018 (далі – Рішення КСУ № 3-р/2020), яким визнано таким, що не відповідає Конституції України окреме положення пункту 26 розділу VI Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України у частині, яка передбачає, що норми і положення статей 12, 13, 14, 15 та 16 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі – Закон № 3551-XII) застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, вказані приписи пункту 26 розділу VI Прикінцевих та перехідних положень Бюджетного кодексу України у частині дії статті 13 Закону № 3551-XII та приписи статті 13 Закону № 3551-XII у редакції, яка передбачала визначення розміру вказаної допомоги Кабінетом Міністрів України в межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України, не можуть застосовуватись у спірних відносинах, а відтак позивач має право на виплату щорічної разової грошової допомоги до 5 травня відповідно до статті 13 Закону № 3551-XII у редакції Закону України від 25 грудня 1998 року № 367-XIV "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" (далі - Закон № 367-XIV), згідно із якою щорічна разова грошова допомога до 5 травня для осіб з інвалідністю II групи внаслідок війни виплачується у розмірі восьми мінімальних пенсій за віком. Також суди вказали на те, що норми будь-яких підзаконних нормативно-правових актів, у тому числі і постанов Кабінету Міністрів України, на які посилається відповідач у відповіді на звернення позивача, не можуть змінювати приписів законів України і не позбавляють позивача права на отримання щорічної разової грошової допомоги до

5 травня за 2022 рік у розмірі, визначеному Законом № 3551-XII, який має вищу юридичну силу.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 29 серпня 2022 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 10 листопада 2022 року - без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів зауважила, що у цій справі ключовим є питання визначення в умовах воєнного стану розміру виплати щорічної разової грошової допомоги до 5 травня, передбаченої Законом № 3551-XII, у 2022 році для осіб з інвалідністю, яка настала внаслідок війни.

Судова палата звернула увагу на те, що вже у період дії воєнного стану в Україні Конституційний Суд України у правовідносинах щодо соціального захисту сформував та розвинув юридичну позицію, яку не може ігнорувати Верховний Суд, суть якої зводиться до того, що Держава Україна без рівноцінної заміни чи компенсації в односторонньому порядку безвідносно до її фінансових можливостей не може відмовитися від зобов'язання щодо додаткових гарантій соціального захисту осіб, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, осіб, що збройно захищають суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність України під час агресії російської федерації проти України, розпочатої в лютому 2014 року, а також осіб щодо осіб, які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності.

На переконання Судової палати, для органів державної влади наявність спеціального закону, ухваленого з метою конкретизації приписів Конституції, має бути визначальною.

Тому до спірних відносин при визначенні розміру щорічної допомоги до 5 травня у 2022 році не можуть бути застосовані нормативно-правові акти органів державної влади (Бюджетний кодекс України та Постанова № 504), які обмежують права і пільги ветеранів війни, передбачені Законом № 3551-XII, оскільки вони є такими, що суперечать статті 17 Основного Закону та спеціальному законодавству, яке регулює забезпечення державою соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України шляхом надання їм пільг і гарантій соціального захисту відповідно до законодавства, які є пріоритетними й мають безумовний характер, а мають бути застосовані саме положення статті 13 Закону № 3551-XII, як спеціального законодавства, яке регулює спірні відносини та ухвалене з метою конкретизації приписів Конституції.

Щодо правозастосування у подібних правовідносинах Верховний Суд дійшов таких висновків:

1) держава не може в односторонньому порядку відмовитися від зобов'язання щодо соціального захисту осіб, які вже виконали свій обов'язок перед державою щодо захисту її суверенітету і територіальної цілісності без запровадження рівноцінних або більш сприятливих умов соціального захисту осіб, які захищали

Батьківщину, її суверенітет і територіальну цілісність (ветеранів війни, учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни), та членів їхніх сімей;

2) Бюджетним кодексом України не можна доручати Кабінету Міністрів України встановлювати інше (додаткове) законодавче регулювання відносин, відмінне від того, що є предметом регулювання спеціального Закону № 3551-XII;

3) тимчасове обмеження окремих соціальних пільг особам, які захищали або захищали Батьківщину, її суверенітет і територіальну цілісність, та членів їхніх сімей, у разі запровадження режиму воєнного стану, за умови дотримання вимог пункту 5 частини першої статті 6 Закону України від 12 травня 2015 року № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану», може відбуватись за умови внесення змін до спеціального Закону № 3551-XII, який регулює відносини забезпечення соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць, а не шляхом внесення змін до бюджетного законодавства з подальшим ухваленням Кабінетом Міністрів України рішення щодо визначення розмірів соціальних гарантій;

4) Уряд в додатку до Порядку № 540 установив, що у 2022 році виплата щорічної разової грошової допомоги до 5 травня, передбаченої Законом № 3551-XII, зокрема, інвалідам війни здійснюється у розмірах: I групи - 4421 гривня, II групи - 3906 гривень, III групи - 3391 гривня, тобто визначив інші, ніж у вказаному Законі, розміри щорічної допомоги до 5 травня, що свідчить про невідповідність такого нормативного акта Кабінету Міністрів України положенням Закону № 3551-XII, який має вищу юридичну силу, а відтак положення цього Порядку щодо визначення розмірів такої щорічної разової грошової допомоги не можуть бути застосовані у відносинах її виплати у 2022 році;

5) виплата інвалідам війни щорічної разової грошової допомоги до 5 травня у 2022 році має здійснюватися відповідно до статті 13 Закону № 3551-XII у редакції Закону № 367-XIV, у таких розмірах:

I групи - десять мінімальних пенсій за віком;

II групи - вісім мінімальних пенсій за віком;

III групи - сім мінімальних пенсій за віком.

Застосовуючи зазначені правові висновки до обставин справи, Судова палата погодилась із висновками судів попередніх інстанцій про задоволення позовних вимог у цій справі.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 червня 2023 року у справі № 560/8064/22 можна ознайомитися за посиланням - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111536574>

1.2. Про обов'язкову умову для вирішення органом місцевого самоврядування земельного спору щодо меж земельних ділянок

З аналізу частини 3 статті 158 Земельного кодексу України, згідно з якою органам місцевого самоврядування у межах населеного пункту належить розглядати

земельні спори щодо: 1) меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян; 2) додержання громадянами, у власності і користуванні яких перебувають земельні ділянки, правил добросусідства; 3) розмежування меж районів у містах, впливає, що обов'язковою умовою для вирішення земельного спору щодо меж земельних ділянок, передбаченого вказаною нормою, є наявність у громадян права власності або користування земельною ділянкою

07 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Київської міської ради (далі – КМР) на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 03 квітня 2019 року у справі № 826/7426/18 за ОСОБА_1 до Київської міської ради, треті особи: Товариство з обмеженою відповідальністю «Альянс-Буд», Комунальне підприємство «Київський міський центр земельного кадастру та приватизації землі», Головне управління Держгеокадастру у місті Києві про визнання протиправною бездіяльності КМР щодо обов'язку вирішення земельного спору на підставі клопотання ОСОБА_1 від 23.04.2018 та зобов'язання відповідача вирішити такий спір.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

За наслідками розгляду поданого ОСОБА_1 проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, Головним управлінням Держгеокадастру у м. Києві 29.07.2015 складено висновок, яким зазначений проект погоджено не було у зв'язку з необхідністю долучення до проекту землеустрою: акту приймання-передачі межових знаків на зберігання; письмової згоди землевласника (землекористувача), засвідченої нотаріально, або рішення суду.

Крім того, ГУ Держгеокадастру у м. Києві листом від 21.10.2015 надано уточнення зауважень викладених у висновку від 29.07.2015, в якому вказано на необхідність вирішення земельного спору із суміжним землекористувачем ТОВ «Альянс-Буд» та органом місцевого самоврядування у відповідності до статей 158, 159 Земельного кодексу України.

ОСОБА_1 неодноразово звертався до КМР із клопотанням про вирішення земельного спору щодо погодження межі між земельними ділянками згідно статей 158, 159 Земельного кодексу України.

Листом від 16.05.2018 Департамент земельних ресурсів виконавчого органу КМР (Київської міської державної адміністрації) повідомив, що згідно пункту 8 рішення КМР від 23.12.2003 № 316/1191 земельна ділянка площею 1,4016 га на Врубелівському узвозі передана ТОВ «Альянс-Буд» у довгострокову оренду на 25 років для будівництва, експлуатації та обслуговування житлових будинків (договір оренди від 16.03.2004). Рішенням Шевченківського районного суду від 23.09.2008 у справі № 2-2567/08 було скасовано зазначений договір оренди. Станом на 16.05.2018 у міському земельному кадастрі відсутня інформація про державну реєстрацію права оренди на зазначену земельну ділянку.

Рішенням окружного адміністративного суду у задоволенні позову відмовлено повністю.

Суд першої інстанції, відмовляючи у задоволенні позовних вимог, виходив з того, що по-перше, чинність договору оренди між КМР і ТОВ «Альянс-Буд» підтверджена судовим рішенням, яке набрало законної сили, по-друге, за наслідками розгляду клопотання про вирішення земельного спору відповідь була надана, по-третє, земельний спір, який просив вирішити позивач, відноситься до приватно-правового спору між ОСОБА_1 і ТОВ «Альянс-Буд».

Постановою апеляційного адміністративного суду скасовано рішення окружного адміністративного суду. Прийнято нове рішення, яким позовні вимоги задоволено частково.

Суд апеляційної інстанції, не погоджуючись з висновками суду першої інстанції, зазначив у своєму рішення, що лист Департаменту земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) від 16.05.2018, не може вважатися рішенням органу місцевого самоврядування, прийнятого за наслідками розгляду земельного спору, натомість розцінений як відповідь на звернення громадянина щодо земельної ділянки.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалити нове рішення про відмову у задоволенні позовних вимог.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши частину третю статті 158 Земельного Кодексу України вказаної статті Верховний Суд дійшов висновку, що органам місцевого самоврядування у межах населеного пункту належить розглядати земельні спори щодо: 1) меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян; 2) додержання громадянами, у власності і користуванні яких перебувають земельні ділянки, правил добросусідства; 3) розмежування меж районів у містах.

Тобто, обов'язковою умовою для вирішення земельного спору щодо меж земельних ділянок, передбаченого частиною третьою статті 158 Земельного Кодексу України, є наявність у громадян права власності або користування земельною ділянкою.

У випадку спірних правовідносин, права власності на бажану земельну ділянку ОСОБА_1, у межах процедури безоплатного одержання у власність земельної ділянки із земель комунальної власності, ще не отримано. При цьому, судами попередніх інстанцій також не було встановлено наявності у ОСОБА_1 права користування такою земельною ділянкою.

Відтак, у розумінні частини третьої статті 158 Земельного Кодексу України земельного спору між ОСОБА_1 і ТОВ «Альянс-Буд» немає.

З огляду на викладене, вимоги позивача щодо визнання протиправною бездіяльності КМР щодо обов'язку вирішення земельного спору на підставі клопотання ОСОБА_1 від 23.04.2018 та зобов'язання КМР вирішити земельний спір щодо меж земельних ділянок є необґрунтованими, такими, що не ґрунтуються на вимогах земельного законодавства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 червня 2023 року у справі № 826/7426/18 можна ознайомитися за посиланням - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111385292>

1.3. Про неможливість стягнення аліментів з окремого рахунку страхувальника, що відкритий для зарахування страхових коштів

Нормами Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» не передбачено можливості безпосередньо з окремого рахунку страхувальника стягнення аліментів із сум допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Крім того, надання застрахованою особою заяви про утримання коштів з окремого рахунку страхувальника не є підставою для здійснення такого стягнення.

Стягнення коштів за заявою застрахованої особи можливе лише з особового рахунку цієї застрахованої особи, а не із страхових коштів, зарахованих на окремий рахунок підприємства

07 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Акціонерного товариства «Дніпроазот» на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 27 серпня 2020 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 15 червня 2021 року у справі № 160/3520/20 за позовом Акціонерного товариства «Дніпроазот» до Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в Дніпропетровській області про визнання протиправним і скасування рішення відповідача від 10.03.2020 про повернення коштів Фонду та застосування фінансових санкцій за порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, винесеного на підставі акту перевірки дотримання страхувальником вимог законодавства у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від 20.02.2020.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У період з 03.02.2020 по 20.02.2020 посадовими особами Кам'янського відділення Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України в Дніпропетровській області проведено перевірку дотримання страхувальником (АТ «Дніпроазот») вимог законодавства у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, результати якої оформлені актом від 20.02.2020.

Перевіркою встановлено порушення позивачем вимог законодавства у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, зокрема частини другої статті 34 Закону України від 23.09.1999 № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі - Закон № 1105-XIV), а саме: по 40 заявам-розрахункам, по яких здійснено фінансування коштів Фонду виключно на надання матеріального забезпечення та соціальних послуг застрахованим особам, встановлено, що зі страхових коштів, зарахованих на окремий рахунок, були частково утримані та перераховані кошти по сплаті аліментів на підставі виконавчих та інших

документів, за якими здійснюються стягнення відповідно до закону. Неправомірно використано 111093,57 грн.

10.03.2020 відповідачем прийнято рішення про повернення коштів Фонду та застосування фінансових санкцій за порушення законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, яким вимагається від АТ «Дніпроазот» усунути виявлені факти порушення законодавства про соціальне страхування та застосовано фінансові санкції.

Вважаючи свої права та інтереси порушеними, позивач звернувся із цим позовом до суду.

Окружний адміністративний суд рішенням, яке залишене без змін постановою апеляційного адміністративного суду, в задоволенні позову відмовив.

Відмовляючи у задоволенні позову, суди обох інстанцій, зокрема, визнали обґрунтованими висновки перевіряючих про те, що АТ «Дніпроазот» здійснивши виплату з коштів, які зараховані Фондом на окремий рахунок роботодавця, на оплату аліментів, допустив порушення вимог статті 34 Закону № 1105-XIV.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши частину другу статті 11, пункт другий частини першої статті 16, частину другу статті 34 Закону № 1105-XIV Верховний Суд дійшов висновку, що нормами Закону № 1105-XIV не передбачено можливості безпосередньо з окремого рахунку страхувальника стягнення аліментів з сум допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Крім того, надання застрахованою особою заяви про утримання коштів з окремого рахунку страхувальника не є підставою для здійснення такого стягнення.

Стягнення коштів за заявою застрахованої особи можливе лише з особового рахунку цієї застрахованої особи, а не із страхових коштів, зарахованих на окремий рахунок підприємства.

Такий висновок узгоджується із правовою позицією Верховного Суду, викладеною у постановях від 23.02.2023 у справі № 280/4152/21 та від 22.05.2023 у справі № 280/3401/22, щодо застосування норм права у аналогічних правовідносинах.

З огляду на викладене, колегія суддів Верховного Суду погодилась із висновками судів попередніх інстанцій, що позивач, здійснивши виплату з коштів, які зараховані Фондом на окремий рахунок роботодавця, на оплату аліментів, допустив порушення вимог статті 34 Закону № 1105-XIV.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 червня 2023 року у справі № 160/3520/20 можна ознайомитися за посиланням - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111415045>

1.4. Про визначення дня, з якого щомісячна адресна допомога внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання призначається на наступні шість місяців

Пунктом 2 Порядку надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 року № 505, визначено день, з якого надається грошова допомога при її першому призначенні.

Натомість у Порядку № 505 не визначено день, з якого така допомога призначається на наступні шість місяців.

Водночас, враховуючи наявність можливості продовження виплати допомоги на наступний термін, таким днем є день, наступний за останнім днем шестимісячного строку, на який було призначено допомогу внутрішньо переміщеній особі

12 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Донецького апеляційного адміністративного суду від 16 січня 2018 року у справі № 425/2551/17 за позовом ОСОБА_1 до управління праці та соціального захисту населення Рубіжанської міської ради Луганської області про визнання неправомірними дій відповідача щодо відмови у призначенні щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг на наступний шестимісячний строк з 18.05.2017 та зобов'язання відповідача призначити йому вказаний вид допомоги на наступний шестимісячний строк з 18.05.2017.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивача взято на облік як особу, переміщену з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції.

Рішенням відповідача від 22.12.2016 позивачу призначено допомогу переміщеним особам на проживання за період з 18.11.2016 до 17.05.2017.

10.05.2017 позивач звернувся до відповідача із заявою про призначення щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам на покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житло-комунальних послуг.

Листом відповідача від 12.05.2017 позивачу повідомлено про неможливість призначення адресної допомоги на підставі заяви від 10.05.2017, оскільки йому призначено адресну допомогу з 18.11.2016 до 17.05.2017. Також зазначено, що позивач звертався 04.05.2017 до відповідача з приводу видачі талона на прийом до спеціаліста на 18.05.2017 щодо надання заяви для продовження виплати допомоги на наступний період. У зв'язку з тим, що позивачем повідомлено про його перебування з 15.05.2017 до 18.05.2017 у м.Києві та повернення 19.05.2017 до міста Рубіжного, останньому видано інший талон на прийом до спеціаліста на 22.05.2017. Крім того, у разі повернення раніше до міста Рубіжного, позивачу запропоновано

звернутися до відповідача з відповідною заявою про призначення адресної допомоги на наступний період.

22.05.2017 позивач звернувся до відповідача із заявою про призначення щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам на покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житло-комунальних послуг.

Відповідачем прийнято рішення про призначення допомоги переміщеним особам на проживання від 12.06.2017, яким позивачу призначено допомогу переміщеним особам на проживання за період з 22.05.2017 до 21.11.2017.

Не погодившись з тим, що адресну допомогу на проживання відповідачем призначено з 22.05.2017, а не з 18.05.2017, позивач звернувся до суду з цим позовом.

Постановою міського суду позов задоволено.

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції виходив з того, що позивач для призначення щомісячної адресної допомоги на наступний шестимісячний строк виконав всі умови пункту 3 Порядку надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 505 (далі – Порядок № 505), а саме: надав заяву про призначення вказаної допомоги на наступний шестимісячний строк (10.05.2017 та 22.05.2017), повідомив про відсутність змін, що впливають на призначення грошової допомоги, що виплачувалась, а також пройшов перевірку матеріально-побутових умов сім'ї за місцем проживання, що підтверджується наданим відповідачем актом від 06.06.2017. Визначення відповідачем наступного шестимісячного строку для призначення позивачу щомісячної адресної допомоги на наступний шестимісячний строк починаючи з 22.05.2017, а не з 18.05.2017 є неправомірним.

Постановою апеляційного адміністративного суду, постанову міського суду скасовано, у задоволенні позову відмовлено.

Відмовляючи в задоволенні позовних вимог суд апеляційної інстанції виходив з того, що з урахуванням вимог пункту 2 Порядку № 505, дії відповідача з призначення позивачу щомісячної адресної допомоги з 22.05.2017, тобто, з дати звернення позивача з відповідною заявою до відповідача, є правомірними.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову апеляційного суду, а рішення суду першої інстанції залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що на виконання вимог пункту 3 Порядку позивач подав відповідачу заяву, в якій повідомив про відсутність змін, що впливають на призначення грошової допомоги, а також пред'явив довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

При цьому, Порядком № 505 не передбачено коли саме повинна бути подана така заява.

Пунктом 2 Порядку № 505 визначено день, з якого надається грошова допомога при її першому призначенні.

Натомість, Порядок № 505 не визначає день, з якого така допомога призначається на наступних шість місяців.

Водночас, враховуючи наявність можливості продовження виплати допомоги на наступний термін, таким днем є день, наступний за останнім днем шестимісячного строку, на який було призначено допомогу позивачу.

Крім того, судами встановлено, що обставини, які є підставою для відмови у призначенні спірної допомоги на наступний шестимісячний строк, відповідачем не встановлено.

Враховуючи, що до закінчення строку, на який було призначено допомогу, позивач подав заяву про продовження її виплати 10.05.2017 та безпосередньо звернувся до відповідача з цього ж питання 22.05.2017, продовження виплати такої допомоги слід було здійснювати з 18.05.2017 - наступного дня за останнім днем шестимісячного строку.

За таких обставин, суд першої інстанції обґрунтовано дійшов висновку щодо протиправності дій відповідача та прийняв рішення про задоволення позову.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 червня 2023 року у справі № 425/2551/17 можна ознайомитися за посиланням - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111470044>

1.5. Про право внутрішньо переміщеної особи на отримання допомоги на проживання

Внутрішньо переміщена особа має право на допомогу на проживання, визначену Порядком надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам», незалежно від дати взяття її на облік як внутрішньо переміщеної особи, якщо вона перемістилася з території, яка відповідає двом умовам: на цій території проводяться бойові дії та ця територія міститься в Переліку, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 року № 204-р «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми "єПідтримка"»

14 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 06.03.2023 у справі № 160/12308/22 за позовом ОСОБА_1 до Лівобережного управління соціального захисту населення Дніпровської міської ради (далі - Управління соцзахисту) про визнання протиправною бездіяльністю відповідача, яка полягає у непризначенні, ненарахуванні та невиплаті їй допомоги на проживання як внутрішньо переміщеної особи згідно із Порядком надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» (далі - Порядок № 332,

постанова № 332, відповідно) відповідно до заяви про надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам та зобов'язання відповідача здійснити призначення, нарахування та виплату їй вказаної допомоги.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У справі, яка розглядається суди встановили, що позивачка має статус внутрішньо переміщеної особи.

Ясинуватська міська територіальна громада Донецького району Донецької області, з якої 29.07.2016 перемістилася ОСОБА_1, є територією, що належить до Переліку територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) станом на 29.04.2022, затвердженого наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 25.04.2022 № 75.

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 204-р «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «eПідтримка»» (далі - Перелік № 204-р; розпорядження № 204-р) Донецька область, з якої 29.07.2016 перемістилась ОСОБА_1, включена до переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які перебувають на обліку на відповідній території, може надаватися допомога в рамках Програми «eПідтримка».

01.06.2022 ОСОБА_1 звернулася до відповідача із заявою про надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам за формою згідно із додатком 1 до Порядку № 332.

Управління соцзахисту рішенням від 02.06.2022 відмовило позивачці у призначенні допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам з 01.06.2022 на підставі пунктів 2 та 3 Порядку № 332, мотивувавши свою відмову тим, що особа не переміщалась у зв'язку з проведенням бойових дій та не отримувала станом на 01.03.2022 року щомісячну адресну допомогу внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, відповідно до Порядку надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 505 (далі - Порядок № 505).

Не погодившись з бездіяльністю відповідача, що виразилась у відмові призначити допомогу на проживання як внутрішньо переміщеній особі, ОСОБА_1 звернулася до суду з цим позовом.

Окружний адміністративний суд рішенням частково задовольнив позовні вимоги.

Суд першої інстанції виходив із того, що позивачка перемістилась з території, яка відповідає двом умовам, визначеним пунктом 2 Порядку № 332 (на цій території проводяться бойові дії та ця територія визначена в переліку, затвердженому розпорядженням № 204), а тому вона належить до кола осіб, що мають право на допомогу відповідно до Порядку № 332. Суд зазначив, що разом з тим, позивачка

не є особою, яка була облікована як внутрішньо переміщена особа до 24.02.2022 у регіонах, що не включені до Переліку № 204-р, відтак не підпадає під виключення, передбачене абзацом 7 пункту 3 Порядку № 332, та не належить до кола внутрішньо переміщених осіб, допомога яким не надається.

Апеляційний адміністративний суд постановою скасував рішення суду першої інстанції, ухвалив нове - про відмову у задоволенні позовних вимог.

Суд апеляційної інстанції виходив із того, що оскільки позивачка, була облікована як внутрішньо переміщена особа до 24.02.2022 в Дніпропетровській області та на цей час (тобто на 24.02.2022) не отримувала щомісячну допомогу внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, то їй не може бути призначена допомога, передбачена Порядком № 332.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову апеляційного суду, а рішення суду першої інстанції залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши положення пунктів 2 та 3 Порядку № 332 колегія суддів Верховного Суду прийшла до висновку про те, що внутрішньо переміщена особа має право на допомогу на проживання, визначену Порядком №332 незалежно від дати взяття її на облік як внутрішньо переміщені особи, якщо вона перемістилась з території, яка відповідає двом умовам: на цій території проводяться бойові дії та ця територія міститься в переліку, затвердженому розпорядженням № 204-р.

При цьому, у разі якщо внутрішньо переміщена особа станом на 01.03.2022 отримувала щомісячну адресну допомогу для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг відповідно до постанови № 505, допомога на проживання, яка передбачена Порядком № 332 призначається автоматично без подання додаткового звернення.

У свою чергу, колегія суддів Верховного Суду наголосила на тому, що випадок, за якого допомога на проживання, визначена Порядком № 332, не надається, законодавець пов'язав з умовою невключення регіону до переліку, затвердженого розпорядженням № 204-р, до якого внутрішньо переміщена особа перемістилась до 24.02.2022, за винятком осіб, які отримували щомісячну адресну допомогу внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, у тому числі на оплату житлово-комунальних послуг відповідно до постанови № 505, а не з датою включення певного регіону до переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які перебувають на обліку на відповідній території, може надаватися допомога в рамках Програми «єПідтримка».

У справі, яка розглядається суди встановили, що позивачка зареєстрована відповідним органом праці і соціального захисту населення як внутрішньо переміщена особа 29.07.2016 та отримувала адресну допомогу внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг відповідно до постанови № 505, до 28.01.2017.

Відповідно до розпорядження № 204-р Донецька область, з якої 29.07.2016 перемістилась ОСОБА_1, включена до переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які перебувають на обліку на відповідній території, може надаватися допомога в рамках Програми «єПідтримка».

При цьому, Дніпропетровська область, до якої позивачка перемістилась до 24.02.2022 також включена до переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які перебувають на обліку на відповідній території, може надаватися допомога в рамках Програми «єПідтримка».

За таких обставин, оскільки позивачка перемістилась з території, яка відповідає двом умовам, визначеним пунктом 2 Порядку № 332 (на цій території проводяться бойові дії та ця територія визначена в переліку, затвердженому розпорядженням № 204-р), вона належить до кола осіб, що мають право на допомогу на проживання відповідно до Порядку № 332, оскільки вона не підпадає під виключення, за якого таким особам допомога на проживання не надається.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 червня 2023 року у справі № 160/12308/22 можна ознайомитися за посиланням - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111536754>

1.6. Про позбавлення осіб, на яких поширюються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) або про яких наявна інформація щодо фінансування тероризму в Україні, права на отримання спеціального дозволу на користування надрами

З метою захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки, у тому числі для здійснення заходів щодо раціонального використання надр, законодавець визначив неможливість використання надр особами, про яких наявна інформація щодо фінансування тероризму в Україні або на яких поширюються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) згідно із Законом України «Про санкції» та актами, прийнятими відповідно до зазначеного Закону.

При цьому такий правообмежувачий засіб у вигляді позбавлення права на отримання спеціального дозволу на користування надрами в розумінні положень пунктів 30 та 31 Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2020 року № 993, за наявності наведених вище підстав, може бути застосований центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр, до переможця аукціону як до укладення договору купівлі-продажу дозволу, так і після його укладення

20 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Держгеонадра України на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 08 листопада 2022 року у справі № 280/3401/22 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Межиріченський гірничо-збагачувальний комбінат» (далі - ТОВ «МГЗК») до Державної служби геології та надр України (далі - Держгеонадра України) про визнання протиправною бездіяльності Держгеонадра України щодо неукладення (непідписання) договору купівлі-продажу спеціального дозволу на користування надрами на аукціоні з метою геологічного вивчення та зобов'язання відповідача укласти з ТОВ «Межиріченський гірничо-збагачувальний комбінат» адміністративний договір купівлі-продажу спеціального дозволу на користування надрами на аукціоні з метою геологічного вивчення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Держгеонадрами України розміщено оголошення про проведення аукціону у системі електронних торгів з продажу дозволів у відповідності з вимогами Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2020 № 993 (далі - Порядок № 993).

За результатами проведеного електронного аукціону ТОВ «МГЗК», яким надано найбільшу цінову пропозицію, визнано переможцем електронного аукціону.

17.05.2021 «МГЗК» звернулося до Держгеонадра України з листом щодо підписання направленою ТОВ «МГЗК» договору купівлі-продажу спеціального дозволу на користування надрами на аукціоні з метою геологічного вивчення.

19.05.2021 засобами електронного зв'язку ТОВ «МГЗК» було отримано скановану копію листа відповідача про те, що до Держгеонадра України надійшов лист адвоката як суб'єкта фінансового моніторингу стосовно фінансування тероризму в Україні учасником аукціону ТОВ «МГЗК».

З огляду на порушені в зазначеному листі питання, Держгеонадра України звернулася до Служби безпеки України та Державної служби фінансового моніторингу України з відповідними листами щодо надання роз'яснень та подальшої реалізації вимог Порядку № 993 у зв'язку із надходженням вищезазначеного листа.

Служба безпеки України повідомила Держгеонадра України про наявну інформацію відносно одного з кінцевих бенефіціарів ТОВ «МГЗК», та про те, що до єдиного реєстру судових розслідувань 22.01.2015 внесено інформацію про кримінальне провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого частиною третьою статті 258-5 Кримінального кодексу України (фінансування тероризму).

Окрім того, Указом Президента України від 24.06.2021 № 266/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 червня 2021 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» введено в дію персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкцій) стосовно ОСОБА_1, яким прийнято рішення про анулювання або зупинення ліцензій та інших дозволів, одержання (наявність) яких

є умовою для здійснення певного виду діяльності, зокрема, анулювання чи зупинення дії спеціальних дозволів на користування надрами.

Згідно з витягом з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань кінцевим бенефіціарним власником (контролером) ТОВ «МГЗК» являється ОСОБА_1.

Держгеонадра України прийнято наказ від 04.08.2021 «Про позбавлення переможця аукціону права на отримання спеціального дозволу на отримання спеціального дозволу на користування надрами».

ТОВ «МГЗК», вважаючи, що Держгеонадра України, без належних на те законних підстав не вчинила дії, які зобов'язана була вчинити відповідно до норм Порядку № 993 за результатами проведеного аукціону, що вказує на протиправну її бездіяльність, яка виражається в неукладенні адміністративного договору, звернулося до суду з цим позовом.

Окружний адміністративний суд рішенням відмовив у задоволенні позовних вимог.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог суд першої інстанції виходив із того, що відповідач діяв в межах чинного законодавства у спірних правовідносинах, оскільки отримавши від Служби безпеки України відповідну інформацію стосовно ТОВ «Межиріченський гірничо-збагачувальний комбінат» про те, що в діяльності останнього наявні ознаки здійснення фінансування тероризму в Україні, Держгеонадра України правомірно позбавило позивача права на отримання відповідного дозволу відповідно до пункту 30 Порядку № 993.

Апеляційний адміністративний суд постановою задовольнив апеляційну скаргу ТОВ «Межиріченський гірничо-збагачувальний комбінат», рішення суду першої інстанції скасував, ухвалив нове - про задоволення позовних вимог.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та задовольняючи позовні вимоги, суд апеляційної інстанції виходив із того, що відповідач, позбавляючи позивача права на отримання відповідного дозволу відповідно до пункту 30 Порядку № 993 безпідставно керувався інформацією непідтвердженою та неналежною у розумінні норм Закону України від 06.12.2019 № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі - Закон № 361-IX) та Порядку формування переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 № 622 (далі - Порядок № 622), оскільки відсутня будь-яка підстава, визначена законодавством України, яка б могла слугувати підставою включення ТОВ «МГЗК» до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або стосовно яких застосовано міжнародні санкції, і, як наслідок, відсутні будь-які рішення адміністративного суду про включення ТОВ «МГЗК» до переліку юридичних осіб, які відповідають критеріям, визначеним резолюціями Ради Безпеки ООН, до зазначеного переліку, а також відсутні будь-які відомості міжнародних організацій або уповноважених ними органів

про те, що ТОВ «МГЗК» пов'язане з терористичними організаціями або терористами, або стосовно якого застосовано міжнародні санкції.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував постанову апеляційного суду, а рішення суду першої інстанції залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши положення пунктів 30, 31 Порядку № 993 Верховний Суд дійшов висновку, що з метою захисту прав та законних інтересів громадян, суспільства і держави, забезпечення національної безпеки, у тому числі для здійснення заходів щодо раціонального використання надр, законодавець визначив неможливість використання надр особами, про яких наявна інформація щодо фінансування тероризму в Україні або на яких поширюються спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) згідно із Законом України від 14.08.2014 № 1644-VII «Про санкції» (далі - Закон № 1644-VII) та актами, прийнятими відповідно до зазначеного Закону.

При цьому такий правообмежувачий засіб у вигляді позбавлення права на отримання спеціального дозволу на користування надрами в розумінні положень пунктів 30 та 31 Порядку № 993, за наявності наведених вище підстав, може бути застосований центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр до переможця аукціону як до укладення договору купівлі-продажу дозволу так і після його укладення.

На думку колегії суддів Верховного Суду намагання отримати в користування надра - національне багатство Українського народу - юридичною особою, стосовно кінцевого бенефіціара якої за інформацією Служби безпеки України до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено інформацію про кримінальне провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого частиною третьою статті 258-5 Кримінального кодексу України (фінансування тероризму) та щодо якої введено санкції відповідно до Закону № 1644-VII, явно суперечить інтересам держави в галузі національної безпеки, оскільки титанові руди є корисною копалиною загальнодержавного значення, а також через те, що вказана сировина має стратегічне значення, зокрема для військово-промислового комплексу.

Наведене в сукупності свідчить про правомірність дій відповідача щодо неукладення з позивачем договору купівлі-продажу дозволу у зв'язку із наявністю в цьому випадку, законодавчо визначених підстав для позбавлення позивача права на отримання відповідного спеціального дозволу, оскільки такі дії відповідають державній політиці у сфері раціонального використання надр та не суперечить конституційним приписам щодо презумпції невинуватості.

До того ж, Держгеонадра України не наділена повноваженнями перевіряти достовірність відомостей, наданих правоохоронними органами та діє виключно в межах повноважень, тому за наявності підстав (інформації від правоохоронних органів та суб'єктів фінансового моніторингу, що переможець аукціону здійснює фінансування тероризму в Україні) згідно із пункту 30 Порядку № 993, відповідачем до укладення із позивачем договору купівлі-продажу спеціального дозволу

на користування надрами було прийнято єдине можливе рішення шляхом видання наказу від 04.08.2021 «Про позбавлення спеціального права на користування надрами».

Отже, висновок суду апеляційної інстанції про задоволення позовних вимог не ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права, тому його постанову підлягає скасуванню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 червня 2023 року у справі № 640/16632/21 можна ознайомитися за посиланням - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111692116>

III. Справи, розглянуті судовою палатою з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян

1.1. Про вимоги до формування дисциплінарної справи

Застосування положень пунктів 25 та 27 Порядку здійснення дисциплінарними комісіями з розгляду дисциплінарних справ дисциплінарних проваджень стосовно державних службовців (Порядок № 1039) під час формування дисциплінарною комісією дисциплінарної справи має здійснюватися в системному зв'язку з положеннями Закону України «Про державну службу» та Порядку фіксації доведення інформації або документів до відома державного службовця шляхом використання засобів телекомунікаційного зв'язку (Порядок № 1042), якими регламентовано процедуру доведення (вручення) інформації чи документів державному службовцю, суттєве порушення яких матиме наслідком самостійну і достатню підставу для визнання протиправними результатів такого дисциплінарного провадження

07 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) на рішення Волинського окружного адміністративного суду від 16 березня 2021 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 29 липня 2021 року у справі № 140/16991/20 за позовом ОСОБА_1 до Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Львів) про визнання протиправними і скасування наказів, поновлення на посаді, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивача було призначено на посаду начальника Любомльського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Волинській області наказом від 10.05.2019.

На підставі подання заступника начальника Західного міжрегіонального управління Міністерства юстиції відповідачем було видано наказ від 21.10.2020, яким порушено дисциплінарне провадження стосовно ОСОБА_1 та ознайомлено позивача з ним 20.11.2020.

У період з 22.10.2020 по 18.11.2020 позивач був відсутнім на роботі, а саме: у період з 22.10.2020 по 04.11.2020 через тимчасову непрацездатність, а у період з 05.11.2020 по 18.11.2020 перебував у відпустці.

У запиті від 27.10.2020 комісія запропонувала позивачу надати пояснення щодо обставин, які стали підставою для порушення дисциплінарного провадження у обумовлений строк, проте такі надані не були, про що було складено акт.

Окрім того були й інші запити (на електронну пошту), якими комісія запрошувала позивача на засідання та пропонувала надати пояснення щодо обставин, які стали підставою для порушення дисциплінарного провадження.

У ході дисциплінарного провадження дисциплінарною комісією встановлено, що підставою для притягнення ОСОБА_1 до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку через неналежне виконання останнім своїх посадових обов'язків.

Наказом від 03.12.2020, накладено на позивача дисциплінарне стягнення у вигляді догани за неналежне виконання посадових обов'язків.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного суду, позовні вимоги задоволені повністю.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши положення Закону України «Про державну службу» (Закон №889-VIII) та Порядку здійснення дисциплінарного провадження (Порядок № 1039) Верховний Суд пояснив, що дисциплінарне провадження складається із таких стадій: 1) прийняття рішення про порушення дисциплінарного провадження; 2) формування дисциплінарної справи; 3) розгляд дисциплінарної справи дисциплінарною комісією із наданням пропозицій керівнику; 4) прийняття керівником на підставі пропозиції комісії рішення про накладення дисциплінарного стягнення чи закриття провадження.

На стадії формування дисциплінарної справи доповідач повинен отримати від державного службовця, щодо якого порушене дисциплінарне провадження пояснення щодо обставин, які стали підставою для порушення дисциплінарного провадження, а також пояснення інших осіб, яким відомі обставини, які стали підставою для порушення дисциплінарного провадження та підготувати подання з висновком про наявність чи відсутність у діях державного службовця дисциплінарного проступку.

На погляд судів попередніх інстанцій, відповідачем під час здійснення дисциплінарного провадження стосовно ОСОБА_1 порушено вимоги пункту 25 Порядку № 1039 та частини другої статті 73 Закону №889-VIII, на виконання яких на стадії формування дисциплінарної справи доповідач повинен отримати від державного службовця пояснення щодо обставин, які стали підставою для порушення дисциплінарного провадження, а також пункту 32 Порядку №1039 щодо повідомлення працівника про дату, час і місце засідання дисциплінарної комісії.

У свою чергу, на спростування таких висновків, відповідач посилався на обставини, які, на його переконання, об'єктивно перешкождали отриманню пояснень державного службовця та повідомлення про порушення стосовного нього дисциплінарного провадження (відсутність позивача на робочому місці у період з 22.10.2020 по 18.11.2020, через тимчасову непрацездатність з 22.10.2020 по 04.11.2020 згідно листка непрацездатності та перебування у відпустці з 05.11.2020 по 18.11.2020).

Проте така позиція відповідача була відхилена Верховним Судом, з огляду на передбачену законодавцем варіативності способів доведення інформації або документів керівником державної служби до відома державного службовця: особисто, поштою, електронною поштою, використання інших засобів телекомунікаційного зв'язку.

В матеріалах справи наявні запити комісії адресовані позивачу з пропозицією надати пояснення у межах дисциплінарного провадження, а також відомості про направлення повідомлень на його робочу (не береться до уваги, оскільки позивач у цей період був відсутній на роботі) та особисту пошту, проте відповідачем не було надано суду належних та достовірних доказів доставлення відповідачу такої кореспонденції (зокрема шляхом вручення або надсилання поштою, в тому числі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку; роздруковка сповіщення про отримання електронного листа, тощо), на підтвердження факту обізнаності позивача. Матеріали справи не містять, в тому числі і протоколу про доведення інформації до відома державного службовця, що передбачено положеннями статті 9-1 Закону №889-VIII.

Відтак, будь-яких доказів в підтвердження здійснення повідомлення позивача про порушення стосовно нього дисциплінарного провадження, пропозиції надати пояснення, а також повідомлення про час, дату та місце проведення засідання дисциплінарної комісії, в порядку та спосіб визначений Порядком № 1039, відповідачем не надано.

При цьому, наявні в матеріалах справи пояснення ОСОБА_1 від 01.12.2020 надані останнім уже після винесення дисциплінарною комісією подання від 24.11.2020 у відповідності до вимог статті 75 Закону № 889-VIII.

За таких обставин колегія суддів погодилася із висновком судів попередніх інстанцій про не дотримання відповідачем під час дисциплінарного провадження вимог Порядку № 1039 та частини другої статті 73 Закону № 889-VIII, що своєю чергою порушує право державного службовця надати пояснення щодо обставин, які стали підставою для порушення дисциплінарного провадження.

При цьому Верховний Суд зауважив, що під час формування дисциплінарною комісією дисциплінарної справи застосування положень пунктів 25 та 27 Порядку № 1039 має здійснюватися у системному зв'язку із положеннями Закону № 889-VIII та Порядку № 1042, якими врегламентовано процедуру доведення (вручення) інформації чи документів державному службовцю, суттєве порушення яких матиме наслідком самостійну і достатню підставу для визнання протиправними результатів такого дисциплінарного провадження.

Підсумовуючи викладене вище, колегія суддів констатувала, що суди попередніх інстанцій, за встановлених обставин цієї справи, дійшли правильних та обґрунтованих висновків про порушення відповідачем процедури формування дисциплінарної справи, не поінформування позивача про наявність відносно нього дисциплінарного провадження та позбавлення права останнього подати свої письмові пояснення відповідно до статті 73 Закону № 889-VIII, що має наслідком недотримання приписів Порядку № 1039 та норм Закону № 889-VIII та утворює самостійну і достатню підставу для визнання протиправними результатів такого дисциплінарного провадження, у зв'язку із чим оскаржуваний наказ відповідача від 03.12.2020 підлягає скасуванню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 червня 2023 року у справі № 140/16991/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111384709>

1.2. Про можливість встановлення адвокатським самоврядуванням плати за опрацювання внесення та розміщення додаткової інформації у профайлі адвоката (за його бажанням) у базі даних Єдиного реєстру адвокатів України

Рішенням Ради адвокатів України від 22 вересня 2017 року № 191 «Питання організаційного забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України» (із змінами) було затверджено щорічну плату (внесок) за опрацювання, внесення та розміщення додаткової інформації у профайлі адвоката (за його бажанням) у базі даних Єдиного реєстру адвокатів України на офіційному вебсайті Національної асоціації адвокатів України; прийнято відповідачем з метою удосконалення профайлу адвоката в ЄРАУ. Зокрема, адвокатам надано можливість за відповідну плату вносити додаткову інформацію, яка фактично є рекламою адвоката. Внесення такої інформації здійснюється виключно за бажанням адвоката.

Отже, спірне рішення відповідача стосується внесення відомостей до ЄРАУ, які не визначені законом як обов'язкові та внесення яких не є обов'язком адвокатського самоврядування і не забезпечене фінансово за рахунок щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування.

Прийняття рішення такого змісту не суперечить визначеним законом повноваженням відповідача та віднесено до його компетенції

22 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 19 липня 2021 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 20 жовтня 2021 року у справі № 640/28126/20 за позовом ОСОБА_1 до Недержавної некомерційної професійної організації "Національна асоціація адвокатів України" в особі Ради адвокатів України про визнання нечинним рішення від 22.09.2017 №191

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом, у якому просив визнати нечинними з моменту прийняття рішення Ради адвокатів України від 22.09.2017 року №191 "Питання організаційного забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України" (з урахуванням подальших змін).

Позовні вимоги обґрунтовував тим, що вважає вказане рішення протиправним, оскільки ним запроваджено обов'язкову плату за подання до Єдиного реєстру адвокатів України додаткових відомостей щодо здійснення адвокатом своєї діяльності, інформації щодо його нагород, почесних звань тощо, що фактично створює необґрунтований фінансовий тягар, справляння якого суперечить приписам законодавства України. Позивач зауважив, що Законом не передбачено права Ради адвокатів України встановлювати будь-яку плату за ведення Єдиного реєстру адвокатів України чи внесення відомостей до нього.

Рішенням Ради адвокатів України від 22.09.2017 року №191 «Питання організаційного забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України» керуючись статтями 17, 55, 58 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», встановлено та затверджено щорічну плату (внесок) за опрацювання, внесення та розміщення додаткової інформації у профайлі адвоката (за його бажанням) в базі даних Єдиного реєстру адвокатів України на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України:

1) логотипу та/або найменування веб-сайту АО, АБ, в якому адвокат здійснює адвокатську діяльність - у розмірі однієї мінімальної заробітної плати станом на день подання до ради адвокатів регіону таких відомостей;

2) категорій справ, які веде адвокат (не більше 10 категорій) - у розмірі 50% від однієї мінімальної заробітної плати станом на день подання до ради адвокатів регіону таких відомостей;

3) нагород, почесних звань, відзнак тощо - у розмірі 50% від однієї мінімальної заробітної плати станом на день подання до ради адвокатів регіону таких відомостей. (пункт 1).

Встановлена пунктом 1 цього рішення щорічна плата (внесок) перераховується адвокатом двома платежами на банківські рахунки органів адвокатського самоврядування згідно наступного розподілу: 70% від встановленого розміру на поточний рахунок відповідної ради адвокатів регіону; 30% від встановленого розміру на поточний рахунок Національної асоціації адвокатів України (Ради адвокатів України). (пункт 2).

Рішенням Ради адвокатів України від 13.10.2018 року №178 «Про внесення змін до рішення Ради адвокатів України №191 від 22 вересня 2017 року «Питання організаційного забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України» доповнено після слів «нагород, почесних звань, відзнак тощо» абзац 4 пункту 1 рішення Ради адвокатів України «Питання організаційного забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України», затвердженого рішенням Ради адвокатів України №191 від 22 вересня 2017 року такими словами: «органів державної влади, органів місцевого самоврядування та органів адвокатського самоврядування».

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій - без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Внесення обов'язкових відомостей до Єдиного реєстру адвокатів України (далі - ЄРАУ) здійснюється радами адвокатів регіонів та Радою адвокатів України як реалізація завдань адвокатського самоврядування за рахунок щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування (п. 2 ч. 1 ст. 58 Закону).

Водночас Верховний Суд звернув увагу, що законом не заборонено внесення до ЄРАУ додаткових відомостей, крім визначених у переліку законодавцем (прізвище, ім'я та по батькові адвоката; дані свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, або інформація про включення адвоката іноземної держави до ЄРАУ; найменування і місцезнаходження організаційної форми адвокатської діяльності, номери засобів зв'язку; адреса робочого місця адвоката, номери засобів зв'язку; інформація про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю; інші відомості, у тому числі за заявою адвоката).

Зміст оскарженого рішення Ради адвокатів України свідчить про те, що метою його прийняття було удосконалення профайлу адвоката в ЄРАУ. Зокрема, адвокатам надано можливість за відповідну плату вносити додаткову інформацію, яка фактично є рекламою адвоката. Внесення такої інформації здійснюється виключно за бажанням адвоката.

Отже, спірне рішення відповідача стосується внесення відомостей до ЄРАУ, які не визначені законом як обов'язкові та внесення яких не є обов'язком адвокатського самоврядування і не забезпечене фінансово за рахунок щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування.

Водночас п. 6 ч. 1 ст. 58 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (Закон №5076) передбачає, що утримання органів адвокатського самоврядування може здійснюватися також за рахунок інших не заборонених законом джерел.

За таких обставин Верховний Суд вважав правильним висновок судів про необґрунтованість доводів позивача про те, що відповідно до ч. 2 статті 58 Закону №5076 розмір щорічних внесків адвокатів не може перевищувати прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого станом на 1 січня відповідного календарного року, оскільки встановлена оскаржуваним рішенням щорічна плата (внесок) за опрацювання, внесення та розміщення додаткової інформації у профайлі адвоката (за його бажанням) в базі даних Єдиного реєстру адвокатів України не відноситься до обов'язкових внесків, а здійснюється виключно за бажанням адвоката.

Також безпідставними є доводи позивача про відсутність права у Ради адвокатів України встановлювати щорічні внески за ведення Єдиного реєстру адвокатів, оскільки ч. 4 ст. 55 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську

діяльність» та п. 1.6 Розділу II Положення про Раду адвокатів України передбачено повноваження Ради адвокатів України щодо здійснення організаційного, методичного, інформаційного забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України та встановлення розміру та порядку сплати щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування, забезпечення їх розподілу і використання.

Стосовно доводів скаржника про необхідність державної реєстрації оскаржуваного рішення Ради адвокатів України, Верховний Суд зауважив, що приписами Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не передбачено необхідності здійснення державної реєстрації рішень Ради адвокатів України та відповідно до законодавства про державну реєстрацію нормативно-правових актів Рада адвокатів України не належить до кола органів, акти яких підлягають державній реєстрації.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 червня 2023 року у справі № 640/28126/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111724832>

1.3. Про зміни в правовому регулюванні встановлення «зеленого» тарифу для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії» від 21 липня 2020 року № 810-IX внесено зміни до Закону № 555 і доповнено його статтю 9-4, якою передбачені особливості встановлення «зеленого» тарифу для суб'єктів господарювання, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії у період із 01 серпня 2020 року, а також запроваджені понижуючі коефіцієнти до «зелених» тарифів.

Так, відповідно до цих змін для суб'єктів господарювання у період із 01 серпня 2020 року «зелений» тариф встановлюється НКРЕКП за правилами, визначеними статтею 9-1 Закону № 555, з урахуванням понижуючих коефіцієнтів, визначених цією статтею, або на рівні граничного (максимального) «зеленого» тарифу.

Таким чином, з 01 серпня 2020 року статтею 9-4 Закону № 555 передбачено особливості встановлення «зеленого» тарифу для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії. При цьому дія зазначеної статті поширюється на суб'єктів господарювання, які відповідно до статті 9-1 Закону № 555 виробляють або мають намір виробляти електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – лише мікро-, міні- та малі гідроелектростанції) на об'єктах електроенергетики або чергах їх будівництва (пускових комплексах).

Тому з 01 серпня 2020 року «зелений» тариф встановлюється НКРЕКП за правилами, визначеними статтею 9-1 цього Закону, з урахуванням понижуючих коефіцієнтів,

визначених цією статтею, або на рівні граничного (максимального) «зеленого» тарифу

23 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Енергоінвест» на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 09 грудня 2021 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 12 квітня 2022 року у справі № 120/8282/20-а за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Енергоінвест» до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг про визнання окремих положень індивідуальних актів протиправними та нечинними

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «Енергоінвест» відповідно ліцензії на право провадження господарської діяльності з виробництва електричної енергії, виданої НКРЕКП, здійснює господарську діяльність з виробництва електричної енергії з використанням відновлювальних джерел енергії, яку у порядку, встановленому чинним законодавством України, продає Державному підприємству «Гарантований покупець» за «зеленим» тарифом, встановленим НКРЕКП.

Постановою НКРЕКП № 1497 від 01.08.2020 «Про встановлення «зелених» тарифів на електричну енергію та надбавки до «зелених» тарифів за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва для суб'єктів господарювання» (далі - Постанова № 1497) встановлено розмір «зеленого» тарифу на електричну енергію, вироблену суб'єктами господарювання на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії, та надбавки до «зелених» тарифів за дотриманням рівня використання обладнання українського виробництва згідно з додатком.

Визначено перелік виробників електричної енергії з енергії сонячного випромінювання, де за порядковим номером 317 в Додатку до Постанови № 1497 вказано позивача як суб'єкта господарювання на об'єктах електроенергетики із переліком їх назв.

Постановою НКРЕКП № 1787 від 30.09.2020 «Про встановлення «зелених» тарифів на електричну енергію та надбавки до «зелених» тарифів за дотримання рівня використання обладнання українського виробництва для суб'єктів господарювання» (далі - Постанова № 1787) визнано такою, що втратила чинність постанова НКРЕКП № 1497 та встановлено «зелені» тарифи на електричну енергію вироблену суб'єктами господарювання на об'єктах електроенергетики, що використовують альтернативні джерела енергії, та надбавки до «зелених» тарифів за дотриманням рівня використання обладнання українського виробництва згідно з додатком.

Визначено перелік виробників електричної енергії з енергії сонячного випромінювання, де за порядковим номером 317 в Додатку до Постанови № 1787 вказано позивача як суб'єкта господарювання на об'єктах електроенергетики із переліком їх назв.

На підставі оскаржуваних Постанов «зелений» тариф на електричну енергію вироблену Гальжбіївська СЕС, СЕС Гальжбіївка-2 та Слобода-Бушанська СЕС, які знаходяться у власності товариства розраховано на рівні граничного (максимального) «зеленого» тарифу як для об'єктів що введені в експлуатацію по 30.06.2015 та величина «зеленого» тарифу яких до набрання чинності змін до Закону № 555 була більшою граничного максимального «зеленого» тарифу та встановлений на рівні 24,56 (євроцентів за 1 кВт/год). Для СЕС «Вищеольчедаївська», що також знаходиться у власності товариства «зелений» тариф розраховано із застосуванням понижуючого коефіцієнта 0,85 як для об'єкта електроенергетики встановленою потужністю 1 МВт та більше, що введений в експлуатацію з 01.07.2015 до 31.12.2019 та встановлений у розмірі (12,77 євроцентів за 1 кВт/год).

Вважаючи протиправними та такими, що підлягають скасуванню пункт 310 Додатку до Постанови № 1497 та пункт 317 Додатку до Постанови № 1787, позивач звернувся до суду з даним позовом.

На думку позивача, постановами відповідача від 01.08.2020 № 1497 та від 30.09.2020 № 1787 встановлено розмір «зеленого» тарифу на електричну енергію нижчий ніж у попередніх періодах в середньому на 15 % для сонячних електростанцій введених в експлуатацію після 30.06.2015 та майже на 50 % для сонячних електростанцій введених до 30.06.2015., що у свою чергу є порушенням його прав гарантованих Конституцією України, Законом № 555 та порушує принципи міжнародного права.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій- без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Правові, економічні, екологічні та організаційні засади використання альтернативних джерел енергії та сприяння розширенню їх використання у паливно-енергетичному комплексі визначає Закон України «Про альтернативні джерела енергії» (Закон № 555 -IV).

Згідно статті 9-1 Закону № 555 в редакції Закону України «Про внесення змін до статті 9-1 Закону України "Про альтернативні джерела енергії" щодо врегулювання питання генерації електричної енергії приватними домогосподарствами» (Закон № 2755-УІІІ від 11.07.2019) «зелений» тариф встановлювався НКРЕКП на електричну енергію, вироблену на об'єктах електроенергетики, у тому числі на введених в експлуатацію чергах будівництва електричних станцій (пускових комплексах), генеруючих установках приватних домогосподарств, споживачів, у тому числі енергетичних кооперативів, з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - вироблену лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями).

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення умов підтримки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії» від 21.07.2020 № 810-ІХ внесені зміни до Закону № 555 - IV

доповнивши його статтю 9-4, якою передбачені особливості встановлення "зеленого" тарифу для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії у період з 01.08.2020, а також запроваджені понижуючі коефіцієнти до «зелених» тарифів.

Так, відповідно до цих змін для суб'єктів господарювання у період з 01.08.2020 «зелений» тариф встановлюється НКРЕКП за правилами, визначеними статтю 9-1 Закону № 555, з урахуванням понижуючих коефіцієнтів, визначених цією статтею, або на рівні граничного (максимального) «зеленого» тарифу.

Таким чином, з 01.08.2020 статтю 9-4 Закону № 555 передбачені особливості встановлення «зеленого» тарифу для суб'єктів господарювання, які виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії. При цьому, дія зазначеної статті поширюється на суб'єктів господарювання, які відповідно до статті 9-1 Закону № 555 виробляють або мають намір виробляти електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії - лише мікро-, міні-, та малі гідроелектростанції) на об'єктах електроенергетики або чергах їх будівництва (пускових комплексах).

Тому, з 01.08.2020 «зелений» тариф встановлюється НКРЕКП за правилами, визначеними статтю 9-1 цього Закону, з урахуванням понижуючих коефіцієнтів, визначених цією статтею, або на рівні граничного (максимального) «зеленого» тарифу.

За такого правового регулювання, колегія суддів Верховного Суду в цій справі погодилася з висновками судів попередніх інстанцій про відсутність підстав вважати, що відповідач, приймаючи спірні постанови, діяв не у спосіб, що визначений законом.

Оскаржені постанови НКРЕКП щодо позивача прийняті на виконання вимог Закону № 555, згідно яких законодавець для регулювання спірних відносин вважав необхідним застосування відповідних понижуючих коефіцієнтів у передбачених законом випадках.

Тому, дії НКРЕКП щодо винесення оскаржених постанов в зазначених позивачем частинах зводяться до регулювання спірних правовідносин (впровадження відповідної волі законодавця), а не до порушення (звуження) відповідачем прав позивача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 червня 2023 року у справі № 120/8282/20-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111753202>

1.4. Про отримання згоди батьків як передумови для отримання дитиною віком від 14 до 18 років адміністративної послуги з реєстрації її місця проживання

Положення Цивільного кодексу України, Сімейного кодексу України, а також Закону № 1382-IV наділяють особу, яка досягла 14 років, правом вільно обирати місце проживання, надто коли батьки проживають окремо. Втім, слід враховувати, що особа у віці від 14 до 18 років (неповнолітня особа) має неповну цивільну

діездатність, а також те, що батьки мають певні зобов'язання щодо виховання і утримання дитини до досягнення нею повноліття. Тому реєстрація місця проживання неповнолітньої особи, як і зняття з неї, зважаючи на юридичні наслідки цієї процедури, може передбачати певні умови, яких немає для повнолітніх осіб (як-то за згодою батьків чи одного з них), що, втім, потрібно трактувати не як обмеження права неповнолітніх вільно обирати місце проживання, а радше як спосіб забезпечення захисту їхніх прав та інтересів, відповідальність за які покладена передовсім на батьків або інших законних представників дитини.

У вирішенні спору, що виник у зв'язку з відмовою органу реєстрації в реєстрації місця проживання (перебування) неповнолітньої особи, варто пам'ятати, що Закон України «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні» (Закон № 1871-IX) не містить вимоги щодо необхідності отримання / надання – у разі реєстрації дитини віком від 14 до 18 років місця свого проживання (перебування) під час особистого відвідування органу реєстрації (у тому числі через центр надання адміністративних послуг) – згоди обох батьків (або інших законних представників) для реєстрації свого місця проживання за адресою житла, в якому задекларований / зареєстрований один із батьків дитини віком від 14 до 18 років

28 червня 2023 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 16 листопада 2022 року та П'ятого апеляційного адміністративного суду від 17 січня 2023 року у справі № 420/12209/22 за позовом ОСОБА_1, яка діє в інтересах неповнолітньої ОСОБА_2, до Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради про визнання протиправними дій та зобов'язання вчинити певні дії

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 звернулася в інтересах своєї неповнолітньої доньки ОСОБА_2 до адміністративного суду з позовом до Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради, в якому просила визнати протиправною відмову Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради від 17 серпня 2022 року у реєстрації місця проживання неповнолітньої доньки без згоди батька; зобов'язати Департамент надання адміністративних послуг Одеської міської ради здійснити реєстрацію місця проживання неповнолітньої доньки, без згоди батька.

17 серпня 2022 року ОСОБА_10 звернулася до Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради із заявою про реєстрацію місця проживання (перебування) за адресою: АДРЕСА_1 (первинна реєстрація).

Законними представниками у заяві зазначені: батько ОСОБА_7 ; мати ОСОБА_1 : ПГУ № НОМЕР_1 , 17.08.2021, 5112, 17.08.2031 з відміткою «даю згоду на реєстрацію».

Батько позивачки ОСОБА_7 не має зареєстрованого місця проживання (перебування) в м. Одесі чи Одеській області. З 4 червня 2008 року він розлучений зі ОСОБА_1 й з того часу вони проживають окремо.

Заява від 17 серпня 2022 року містить дані про витяг від 26 березня 2021 року, Інформацію з Державного реєстру від 17 серпня 2022 року та згоду власника житла [за названою адресою] ОСОБА_11 .

На заяві від 17 серпня 2022 року ОСОБА_2 є запис адміністратора Департаменту надання адміністративних послуг Одеської міської ради [за наслідками розгляду цієї заяви]: «Особа не подала або подала не в повному обсязі необхідні документи або відомості (відсутня згода батька на реєстрацію місця проживання дитини)».

Цей запис означає, що заявниці відмовили у реєстрації місця проживання, у зв'язку з чим вона, позаяк не погодилася з цією відмовою, звернулася за посередництва свого законного представника до суду з цим позовом.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою апеляційного адміністративного суду, позов задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій- без змін.

ОЦІНКА СУДУ

В аспекті порушеного у касаційній скарзі питання колегія суддів мала висловити позицію щодо можливості (дозволеності) реєстрації місця проживання особою віком від 14 до 18 років [під час особистого відвідування органу реєстрації (у тому числі через центр надання адміністративних послуг)] за адресою зареєстрованого/задекларованого місця проживання (перебування) одного з її батьків за відсутності на те згоди іншого з батьків (тут - батька).

У цій справі судами було з'ясовано, що відповідач відмовив у задоволенні прохання позивачки (реєстрацію місця проживання) спираючись на пункт 3 частини першої статті 12 Закону № 1871-IX й зіслався при цьому на пункт 32 постанови Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2022 року № 265 «Деякі питання декларування і реєстрації місця проживання та ведення реєстрів територіальних громад» (Порядку № 265).

Підставою для відмови у внесенні до реєстру територіальної громади інформації про задеклароване або зареєстроване місце проживання (перебування) особи стало подання не в повному обсязі документів або відомостей, передбачених цим Законом (відсутність згоди іншого з батьків).

Положення Цивільного кодексу України, Сімейного кодексу України, а також Закону № 1382-IV наділяють особу, яка досягла 14 років, правом вільно обирати місце проживання, надто коли батьки проживають окремо. Утім маємо пам'ятати також, що особа у віці від 14 до 18 років (неповнолітня особа) має неповну цивільну дієздатність, а також те, що батьки мають певні зобов'язання щодо виховання і утримання дитини до досягнення нею повноліття. Тому реєстрація місця проживання неповнолітньої особи, як і знання з неї, зважаючи на юридичні наслідки цієї процедури, може передбачати певні умови, яких немає для повнолітніх осіб (як-то за згодою батьків чи одного з них), що втім потрібно трактувати не як обмеження

права неповнолітніх вільно обирати місце проживання, а радше як спосіб забезпечення захисту їхніх прав та інтересів, відповідальність за які покладена головно на батьків або інших законних представників дитини.

Проаналізувавши положення законодавства, якими врегульовані спірні правовідносини - головним чином через призму мети декларування та реєстрації місця проживання (перебування) особи - у зіставленні зі встановленими обставинами справи колегія суддів дійшла таких висновків:

- особа (дитина) віком від 14 до 18 років може самостійно або за посередництва свого представника, зокрема одного з батьків, реєструвати місце свого проживання (перебування) у порядку, визначеному Законом № 1871-IX, а також постановою Кабінету Міністрів України;

- Закон № 1871-IX не містить вимоги щодо необхідності отримання/надання - у разі реєстрації дитини віком від 14 до 18 років місця свого проживання (перебування) під час особистого відвідування органу реєстрації (у тому числі через центр надання адміністративних послуг) - згоди обох батьків (або інших законних представників) для реєстрації свого місця проживання за адресою житла, в якому задекларований/зареєстрований один з батьків дитини віком від 14 до 18 років;

- відмова у внесенні до реєстру територіальної громади інформації про задеклароване або зареєстроване місце проживання (перебування) особи з підстави, передбаченої пунктом 3 частини першої статті 12 Закону № 1871-IX, не може ґрунтуватися на вимогах/приписах підзаконного акта; положення пункту 32 Порядку № 265 потрібно застосовувати спираючись передовсім на положення закону й мету його регулювання відповідної сфери правовідносин;

- спір, що виник у зв'язку з відмовою органу реєстрації у реєстрації місця проживання (перебування) неповнолітньої особи - у тому контексті, який розглядається в цій справі - не охоплює відносин, що впливають із прав та обов'язків батьків щодо своїх дітей, зміст яких визначений у Сімейному кодексі України. Спірні правовідносини на кшталт тих, про які тут мовиться, стосуються суто правомірності дій/рішень органу реєстрації щодо реєстрації місця проживання (перебування) особи віком від 14 до 18 років, що ніяким чином не впливає на участь батьків (одного з батьків) у вихованні дитини.

З уваги на наведене колегія суддів погодилася з висновками судів першої і апеляційної інстанцій про те, що за описаних обставин справи покликання відповідача на пункт 3 частини першої статті 12 Закону № 1871-IX є необґрунтоване, адже цей Закон не містить вимог про надання згоди обох батьків (чи інших законних представників) для реєстрації місця проживання дитини віком від 14 до 18 років - за зверненням такої дитини до органу реєстрації у встановленому порядку - за адресою зареєстрованого/задекларованого місця проживання одного з батьків.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 червня 2023 року у справі № 420/12209/22 можна ознайомитися за посиланням - <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111853346>

IV. Процес

1.1. Про право заступника керівника обласної прокуратури подавати апеляційну скаргу на судове рішення

Заступник керівника обласної прокуратури, забезпечуючи представництво інтересів держави, наділений правом подавати апеляційну скаргу на судове рішення як прокурор, який брав участь у судовому розгляді, або як прокурор вищого рівня, незалежно від участі в розгляді справи

13 червня 2023 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу заступника керівника Черкаської обласної прокуратури (далі – заступник керівника прокуратури) на ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 22 листопада 2021 року у справі № 580/8729/21 за його ж позовом в інтересах держави в особі Державної екологічної інспекції Центрального округу до Сагунівської сільської ради про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Заступник керівника прокуратури в інтересах держави в особі Державної екологічної інспекції Центрального округу звернувся до суду з позовом, в якому просив визнати протиправною бездіяльність Сагунівської сільської ради Черкаського району, яка полягає у невжитті заходів щодо ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ на земельній ділянці, розташованій в її адміністративних межах, та зобов'язати вжити заходів щодо їх ліквідації.

Черкаський окружний адміністративний суд ухвалою від 27 жовтня 2021 року позовну заяву повернув позивачу на підставі пункту 3 частини четвертої статті 169 КАС України.

Шостий апеляційний адміністративний суд ухвалою від 22 листопада 2021 року апеляційну скаргу заступника керівника прокуратури повернув заявнику. Суд виходив з того, що апеляційна скарга підписана особою, яка не мала на це відповідних повноважень, зокрема, за загальним правилом, повноваження щодо здійснення представництва регіональної прокуратури у відносинах з органами державної влади надані її керівнику і лише в разі відсутності останнього такі повноваження може виконувати перший заступник, а у разі відсутності першого заступника - один із заступників, відповідно (частина третя статті 11 Закону України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII "Про прокуратуру" (далі – Закон № 1697-VII)). Також зазначив, що заступник керівника прокуратури був уповноважений підписувати апеляційну скаргу Черкаської обласної прокуратури лише у разі відсутності на дату її підписання і подання керівника Черкаської обласної прокуратури та його першого заступника. Проте, доказів відсутності 15 листопада 2021 року керівника Черкаської обласної прокуратури та його першого заступника апелянтом не надано.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, ухвалу Шостого апеляційного адміністративного суду від 22 листопада 2021 року скасував та направив справу для продовження розгляду до суду апеляційної інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд виходив з того, що КАС України та Закон № 1697-VII розрізняють випадки, коли прокуратура діє як самостійний учасник справи і коли прокуратура діє як представник інтересів держави або громадянина.

У першому випадку в суді забезпечується представництво інтересів самої прокуратури через інститут самопредставництва або представництва, а відтак застосуванню підлягають частина перша статті 55 КАС України та відповідно частина 3 статті 9, частина 3 статті 11 та частина 3 статті 13 Закону № 1697-VII.

У другому випадку прокуратура діє як представник і тоді застосуванню підлягають правила частини 3 статті 53 КАС України та частини 3 статті 24 Закону № 1697-VII.

Судова палата дійшла висновку, що заступник керівника обласної прокуратури, забезпечуючи представництво інтересів держави, наділений правом подавати апеляційну скаргу на судові рішення. Таке право він має як прокурор, який брав участь у судовому розгляді, або як прокурор вищого рівня незалежно від участі в розгляді справи.

Таким чином, апеляційна скарга в межах цієї справи подана та підписана заступником керівника прокуратури в інтересах держави як прокурором вищого рівня щодо заступника керівника Черкаської окружної прокуратури, що відповідає вимогам частини 3 статті 53 КАС України та частини 3 статті 24 Закону № 1697-VII. Також Верховний Суд підкреслив, що у цій справі позовна заява подана на захист прав, свобод та інтересів прокуратури, як самостійного позивача у статусі юридичної особи, а не на реалізацію повноважень представництва інтересів в суді.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 червня 2023 року у справі № 580/8729/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111536587>

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за червень 2023 року / Упоряд.: відділ аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду управління аналітичної допомоги касаційним судам та Великій Палаті Верховного Суду департаменту аналітичної та правової роботи (I) департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду; відділ забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду. Київ, 2023. – 55 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua